

Lihantarkastuksen kehittämistyöryhmän raportti

Helsinki 2010

Lihantarkastuksen kehittämistyöryhmän raportti

Helsinki 2010

Maa- ja metsätalousministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 12.10.2009 työryhmän selvittämään lihan tarkastuksen kehittämistä. Työryhmän tavoitteena oli tehdä ehdotuksia lihan tarkastuksen kehittämiseksi erityisesti ottaen huomioon pienteurastamojen lihan tarkastustarpeet sekä lihan tarkastuksen aiheuttamat kustannukset.

Työryhmän taustana oli lihan tarkastuksen kehittämistarpeita käsittelevän selvityshenkilö Marjatta Rahkion huhtikuussa 2009 valmistunut raportti ([Lihantarkastuksen kehittämistarpeet. Selvityshenkilö Marjatta Rahkion raportti ja ehdotukset¹](#)), jossa selvitetään keinoja lihan tarkastuksen saatavuuden parantamiseksi ja maksujen kohtuullistamiseksi.

Työryhmän tehtävänä oli erityisesti seuraavien raportissa käsiteltyjen ehdotusten jatkovalmistelu.

1. Kunnallisen lihan tarkastuksen tehostaminen palkkaamalla osa-aikaisia tarkastuseläinlääkäreitä ja -apulaisia
2. Mahdollisuudet lihan tarkastuksen siirtämiseksi aluehallinnolle
3. Valtion määräaikainen tuki pienteurastamojen lihan tarkastukselle
4. Ylisuurten lihan tarkastusmaksujen kohtuullistaminen

Lisäksi työryhmä voi tehdä myös muita, edellä mainittuihin jatkoselvityskohtiin liittyviä ehdotuksia ja aloitteita lihan tarkastuksen kehittämiseksi.

Työryhmään kutsuttiin puheenjohtajaksi elintarviketurvallisuusjohtaja Veli-Mikko Niemi maa- ja metsätalousministeriöstä. Ryhmän muut jäsenet olivat neuvotteleva virkamies Kirsti Vallinheimo (valtiovarainministeriö), ylitarkastaja Hannu Miettinen (maa- ja metsätalousministeriö), läänineläinlääkäri Kirsi Sario (Etelä-Suomen aluehallintovirasto), erityisasiantuntija Tarja Hartikainen (Suomen Kuntaliitto), kotieläinasiainmies Vuokko Puurula (Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK), kenttäpäällikkö Martti Hassila (Oy Snellman Ab), yrittäjä Virpi Rantalainen (Hauhalan Hanhifarmi Oy) ja yrittäjä Juha Vuorenmaa (Vuorenmaa Oy). Pysyviksi asiantuntijoiksi työryhmä kutsui jaostopäällikkö Leena Oivasen Elintarviketurvallisuusvirasto Evirasta ja ryhmäpäällikkö Marjatta Rahkion Lihateollisuuden tutkimuskeskus, LTK Osuuskunnasta. Sihteereinä toimivat eläinlääkintöylitarkastaja Anna-Maija Grönlund maa- ja metsätalousministeriöstä ja ylitarkastaja Taina-Riitta Seppälä Evirasta.

Hankkeen tausta-aineistona käytettiin myös pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia selvitelleen hanketyöryhmän helmikuussa 2009 valmistunutta raporttia (MMM työryhmämuistioita [2009:3. Pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia selvittävän hanketyöryhmän raportti²](#)).

¹ http://www.mmm.fi/images/5G3eLvJLO/Rahkion_selvitysraportti_nettiin.pdf

² http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmuistiot/2009/5FF6uNijU/trm3_final.pdf

Ryhmä on kokoontunut 7 kertaa. Työryhmä on kuullut asiantuntijoina Maaria Hackzelia ja Sirpa Karjalaista maa- ja metsätalousministeriöstä ja Matias Thimjos Niniosta Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisestä tiedekunnasta.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen raporttinsa maa- ja metsätalousministeriölle saatuaan työnsä päätökseen.

Valtiovarainministeriön edustajan eriävä lausuma on raportin liitteenä.

Helsingissä 12.8.2010

Veli-Mikko Niemi

Tarja Hartikainen

Marjatta Rahkio

Martti Hassila

Virpi Rantalainen

Hannu Miettinen

Kirsi Sario

Leena Oivanen

Kirsti Vallinheimo

Vuokko Puurula

Juha Vuorenmaa

Anna-Maija Grönlund

Taina-Riitta Seppälä

Tiivistelmä

Pienteurastamoiden ongelmia on kuvattu vuonna 2009 ilmestyneissä selvityshenkilö Marjatta Rahkion raportissa sekä pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia selvittävän hanketyöryhmän raportissa. Maa- ja metsätalousministeriö asetti lokakuussa 2009 työryhmän työstämään näissä raporteissa esitettyjä kehittämissuhteita koskien pienteurastamoiden lihan tarkastusta ja lihan tarkastusmaksuja.

Tässä työryhmän raportissa on kuvattu nykyinen lihan tarkastuslainsäädäntö, lihan tarkastusorganisaatio ja lihan tarkastusmaksut. Suomen tilannetta on myös verrattu muihin maihin.

Työryhmä on pohtinut eri vaihtoehtoja lihan tarkastuksen järjestämiseksi ja verrannut nykytilannetta, jossa kunnat järjestävät pienteurastamojen lihan tarkastuksen siihen, että lihan tarkastus siirretäisiin aluehallintovirastojen tai Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran hoidettavaksi. Työryhmä on todennut lihan tarkastuksen keskittämisen olevan paras ratkaisu lihan tarkastuksen ja valvonnan laadun nostamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Keskittäminen voidaan toteuttaa siirtämällä pienteurastamoiden lihan tarkastus valtiolle, joko osaksi Eviran toimintaa tai antamalla se yhden aluehallintoviraston tehtäväksi.

Työryhmä on pohtinut myös mahdollisuuksia lihan tarkastusmaksujen kohtuullistamiseen ja tasa-
puolistamiseen, sillä tällä hetkellä lihan tarkastusmaksut vaihtelevat suuresti sijaintikunnasta riippuen. Työryhmä esittää, että pienteurastamoiden lihan tarkastusta tuettaisiin valtion varoista. Tukea tarvittaisiin arviolta noin 500 000 euroa vuodessa. Työryhmä on vertaillut eri subventiomalleja keskenään. Mahdollinen valtion tuki on helpointa järjestää keskitetyssä lihan tarkastusorganisaatiossa.

Sammanfattning

Småslakteriernas problem har belysts i utredare Marjatta Rahkios rapport från år 2009 och i rapporten från en projektarbetsgrupp som redogjort för de problem som små och medelstora företag upplevt kring livsmedelslagstiftningen och -tillsynen. I oktober 2009 tillsatte jord- och skogsbruksministeriet en arbetsgrupp med uppgift att arbeta vidare med rapporternas utvecklingsförslag om småslakteriernas köttbesiktning och köttbesiktningsavgifter.

Denna arbetsgruppsrapport beskriver den gällande köttbesiktningslagstiftningen, köttbesiktningsorganisationen och köttbesiktningsavgifterna. Läget i Finland har också jämförts med läget i andra länder.

Arbetsgruppen har också studerat olika alternativ för att organisera köttbesiktningen. Vidare har gruppen jämfört nuläget där kommunerna organiserar småslakteriernas köttbesiktning med situationen att köttbesiktningen ska skötas av regionförvaltningsverken eller Livsmedelssäkerhetsverket Evira. En centraliserad köttbesiktning är enligt arbetsgruppen den bästa lösningen för att förbättra och harmonisera tillsyns- och köttbesiktningskvaliteten. Centraliseringen kan ske genom att man flyttar uppgifterna som gäller småslakteriernas köttbesiktning till staten, antingen till Evira eller till ett av regionförvaltningsverken.

Arbetsgruppen har också studerat möjligheterna till att införa rimligare och enhetligare köttbesiktningsavgifter. För tillfället varierar avgifterna stort beroende på etableringskommunen. Arbetsgruppen föreslår att småslakteriernas köttbesiktning ska få statligt stöd. Behovet av stöd är ca 550 000 euro/år. Gruppen har jämfört olika subventionsmodeller. Ett eventuellt statligt stöd är enklast att ordna i en centraliserad köttbesiktningsorganisation.

Sisällysluettelo

1. TAUSTAA	1
1.1. Lihantuotanto ja teurastus.....	1
2. LIHANTARKASTUS	2
2.1. Lihantarkastuslainsäädäntö	2
2.1.1. Euroopan unionin lainsäädäntö.....	2
2.1.2 Suomen lihan tarkastuslainsäädäntö	3
2.2. Lihantarkastuksen saatavuus ja laatu	4
2.2.1 Lihantarkastuksen saatavuutta ja laatua koskevat ongelmat.....	4
2.2.2 EU-komission tarkastukset.....	4
2.3. Tarkastushenkilöstön pätevyysvaatimukset ja koulutus.....	5
2.3.1. Tarkastuseläinlääkärien koulutus ja jatkokoulutus	5
2.3.2 Tarkastusapulaisten koulutus.....	6
2.3.3 Siipikarjateurastamoiden palveluksessa olevien tarkastusavustajien koulutus.....	6
3. LIHANTARKASTUKSEN ORGANISOINTI	7
3.1. Nykyinen Suomen lihan tarkastusorganisaatio	7
3.2. Esimerkkejä muiden maiden lihan tarkastusorganisaatioista.....	7
3.2.1. Ruotsi	7
3.2.2. Hollanti	8
3.3. Lihantarkastusorganisaation kehittäminen - vaihtoehtoiset organisaatiomallit	8
3.3.1. Parannettu kuntamalli	8
3.3.2. Aluehallintomalli	9
3.3.3. Evira-malli	10
3.3.4. Lihantarkastuksen ulkoistaminen / yksityistäminen.....	10
3.3.5 Edellä kuvatuissa malleissa huomioon otettavat asiat	11
3.3.6. Johtopäätös.....	12
4. LIHANTARKASTUSMAKSUT	13
4.1. Nykytilanne	13
4.1.1. Maksuja koskeva lainsäädäntö	13
4.1.2. Lihantarkastusmaksut Suomessa	13
4.1.3. Ruotsin lihan tarkastusmaksut	14
4.1.4. Vertailua muiden Pohjoismaiden lihan tarkastusmaksuihin	15
4.2. Työryhmän ehdotus lihan tarkastusmaksujen subventoinnista.....	15
4.2.1. Subventiotarve	16
4.2.2. Subventiomallit.....	16
4.2.3 Subvention käytännön toteutus.....	17
Eriävä lausuma	19
LIITTEET	20
LIITE 1 Lihantuotantotilastoja	20
LIITE 2 Lihantarkastuslainsäädäntö.....	22
LIITE 3 EU:n lihan tarkastusmaksut.....	30
LIITE 4 Teurastamo ja pienteurastamokartta.....	31

1. TAUSTAA

Pienteurastamoiden ongelmia on kuvattu kahdessa vuonna 2009 ilmestyneessä raportissa. Selvityshenkilö Marjatta Rahkion raportti keskittyy lihan tarkastuksen kehittämistarpeisiin ([Lihantarkastuksen kehittämistarpeet. Selvityshenkilö Marjatta Rahkion raportti ja ehdotukset](#)³). Toinen raportti käsittelee pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia (MMM työryhmämuistioita [2009:3. Pienten ja keskisuurten yritysten kokemia elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan ongelmia selvittävän hanketyöryhmän raportti](#)⁴) (*hanketyöryhmä*). Hanketyöryhmän kehitysehdotukset on tässä raportissa merkitty sulkuihin. Lokakuussa 2009 asetettu maa- ja metsätalousministeriön työryhmä jatkoi molemmissa raporteissa esitettyjen pienteurastamoita koskevien kehitysehdotusten käsittelyä.

Ahvenanmaalla on oma lihan tarkastuslainsäädäntö itsehallintolain puitteissa eikä sitä ole käsitelty tässä raportissa.

1.1. Lihantuotanto ja teurastus

Lihantuotanto oli maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen (TIKE) mukaan vuonna 2009 noin 384 miljoonaa kiloa, mikä on neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Naudanlihan tuotanto kasvoi noin 1 %, ja sitä tuotettiin noin 81 miljoonaa kiloa. Muiden eläinlajien lihan tuotanto laski edellisvuoteen verrattuna: sianlihaa tuotettiin noin 206 miljoonaa kiloa (-5 %), siipikarjan lihaa noin 95 miljoonaa kiloa (-6 %) ja lampaanlihaa 0,76 miljoonaa kiloa (-2 %). Liitteen 1 taulukoissa on kuvattu teurasmäärien kehitystä vuodesta 1990 lähtien.

Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran lihan tarkastustilastojen mukaan Eviran valvomiin teurastamoihin tuotiin vuonna 2009 tarkastettavaksi noin 268 000 nautaa, 9 300 lammasta tai vuohta, 860 hevosta ja 2 300 000 sikaa sekä 52 miljoonaa siipikarjaan kuuluvaa lintua. TIKEn ja Eviran tilastojen perusteella kuntien valvomissa pienteurastamoissa teurastettiin vuonna 2009 arviolta 1 500 nautaa, 27 600 lammasta tai vuohta, 27 800 sikaa ja 339 600 siipikarjaan kuuluvaa lintua. Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 5.4. on annettu vastaavat tiedot vuosien 2007–2008 teurasmääristä. Teurastamoissa ja pienteurastamoissa teurastettujen eläinten suhde on säilynyt samana; suurin osa (75 %) lampaista teurastetaan pienteurastamoissa, mutta sioista vain noin 1 % ja naudoista noin 0,5 %.

Toukokuussa 2010 Eviran hyväksymiä punaisen lihan teurastamoita oli 15 kappaletta ja siipikarjateurastamoita neljä kappaletta, Lapin aluehallintoviranomaisen hyväksymiä poroteurastamoita oli 19 kappaletta. Lisäksi Ahvenanmaan maakuntahallituksen hyväksymiä teurastamoita oli neljä kappaletta. Kunnan valvontaviranomaisen hyväksymiä pienteurastamoita ja riistan käsittelylaitoksia oli 60, joista kotieläinten ja tarhatun riistan pienteurastamoita oli 55 kappaletta, kaksi oli pienteurastamoksi hyväksytyjä poroteurastamoita ja kolme oli hyväksytty ainoastaan riistan käsittelylaitokseksi. Teurastamoiden ja pienteurastamoiden alueellinen jakauma on kuvattu liitteen 4 kartassa. Vaikka pienteurastamoiden määrä on vähentynyt jonkin verran vuodesta 2007 (89 kpl), on niissä teurastettujen eläinten määrä siipikarjaa lukuun ottamatta pysynyt suurin piirtein samana. Laitoslistat löytyvät Eviran sivuilta

http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valvonta_ ja_yritt_j__t/hyv__ksytyt_laitokset/.

³ http://www.mmm.fi/images/5G3eLvJLO/Rahkion_selvitysraportti_nettiin.pdf

⁴ http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmuistiot/2009/5FF6uNijU/trm3_final.pdf

2. LIHANTARKASTUS

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta kaikki kulutukseen tarkoitettu liha on tarkastettava. Lihantarkastuksesta säädetään sekä Euroopan unionin että kansallisessa lainsäädännössä.

2.1. Lihantarkastuslainsäädäntö

2.1.1. Euroopan unionin lainsäädäntö

Virallisen valvonnan yleiset vaatimukset asetetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 882/2004 rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta. Lihantarkastus on osa virallista valvontaa ja siitä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä. Lihantarkastus käsittää elävänä tarkastuksen (*ante mortem* -tarkastus) ja ruhojen ja elinten tarkastuksen sekä lihentarkastukseen liittyvät tutkimukset kuten trikiinitarkastukset (*post mortem* -tarkastus). EU-lainsäädännön mukaan *ante mortem* -tarkastus voidaan tehdä sioille, siipikarjalle ja tarhatulle riistalle jo tilalla virkaeläinlääkäriin tai hyväksytyyn eläinlääkäriin toimesta.

Lihantarkastuksen suorittaa teurastamossa virkaeläinlääkäri (*tarkastuseläinlääkäri*). Tarkastuseläinlääkäriä voi avustaa virallinen avustaja (*tarkastusapulainen*) tai siipikarjateurastamoissa tietyin edellytyksin myös teurastamon henkilökuntaan kuuluva henkilö (*tarkastusavustaja*). Virkaeläinlääkäriin on oltava läsnä teurastamossa *ante mortem* ja *post mortem* -tarkastusten ajan ja riistan käsittelylaitoksessa *post mortem* -tarkastuksen ajan. Läsnäolopakosta voidaan kuitenkin myöntää joitain poikkeuksia, jos teurastamossa on tarkastusapulainen. Samoin poikkeuksia voidaan myöntää silloin kun teurastustoiminta on rajoitettua. Tästä on säädetty asetuksen (EY) N:o 2074/2005 muuttamisesta ihmisravinnoksi tarkoitettuja tiettyjä eläinperäisiä tuotteita koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta ja virallisia lihan tarkastuksia koskevien erityissääntöjen vahvistamisesta annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 1244/2007.

Trikiineille alttiit lajit kuten sika, villisika ja hevonen on tutkittava lihentarkastuksen yhteydessä trikiinien varalta. Komission virallisia trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä antaman asetuksen (EY) N:o 2075/2005 nojalla jäsenvaltiot voivat tiettyjen edellytysten täytyessä hakea vapautusta trikiinitutkimuksista. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 853/2004, (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004 täytäntöönpanoa koskevista siirtymätoimenpiteistä annetun komission asetuksen (EY) N:o 1162/2009 mukaan jäsenvaltiot voivat tietyin edellytyksin sallia trikiinitutkimusten tekemisen myös akkreditoimattomissa laboratorioissa 31.12.2013 asti.

Asetus (EY) N:o 854/2004 antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden toteuttaa pilottihankkeita uusien lähestymistapojen kokeilemiseksi lihentarkastuksessa. Näiden hankkeiden tulee olla ajallisesti rajoitettuja ja niihin osallistuvat teurastamot on määriteltävä. Pilottihankkeista on ilmoitettava komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Jos pilottihankkeissa poiketaan asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimuksista, tulee liha käyttää kyseisessä jäsenvaltiossa.

EU on aloittanut lihentarkastuksen uudistamisen riskiperusteiseksi. Euroopan elintarviketurvallisuusvirastoa EFSA:a on pyydetty arvioimaan nykyisen lihentarkastuksen vahvuudet ja heikkoudet sekä ehdottamaan mahdollisia uusia lähestymistapoja. EFSA:a on pyydetty suorittamaan sian lihentarkastuksen riskinarviointi 30.6.2011 mennessä. Muiden eläinlajien lihentarkastus tulisi arvioida 2011 loppuun mennessä. Tässä vaiheessa arviointi keskittyy elintarviketurvallisuuteen, myöhemmin EFSA:a todennäköisesti pyydetään tarkastelemaan myös eläintauteihin ja eläinten hyvinvointiin liittyviä asioita. Jatkossa tullaan keskustelemaan myös lihentarkastusta suorittavan henkilöstön työnjaosta. EFSA:n arvioinnin perusteella tullaan aloittamaan keskustelut asetuksen (EY) N:o 854/2004 muuttamisesta lihentarkastuksen osalta.

EU:n lihan tarkastuslainsäädäntöä on selostettu tarkemmin liitteessä 2.

2.1.2. Suomen lihan tarkastuslainsäädäntö

Lihantarkastuksesta säädetään elintarvikelaissa (23/2006) sekä maa- ja metsätalousministeriön lihan tarkastuksesta antamassa asetuksessa (38/EEO/2006).

Elintarvikelain mukaan teurastamoissa lihan tarkastuksen suorittaa Eviran tarkastuseläinlääkäri. Poroteurastamoissa lihan tarkastuksen suorittaa aluehallintoviraston palveluksessa oleva eläinlääkäri. Pienteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa lihan tarkastuksen suorittaa kunnan virkaeläinlääkäri. Myös tilalla tehtävän *ante mortem* -tarkastuksen voi tehdä vain kunnan virkaeläinlääkäri. Perusteena on se, että *ante mortem* -tarkastukseen kuuluu myös eläintautien ja eläinsuojelun valvonta ja näitä tehtäviä voi eläintauti- ja eläinsuojelulain mukaan tehdä vain viranomaisen.

Lihantarkastuksessa ja siihen liittyvässä valvonnassa voidaan käyttää apuna kunnan tai valtion palveluksessa olevia tarkastusapulaisia. Siipikarjateurastamossa ja siipikarjan pienteurastamossa voidaan lihan tarkastuksessa ja siihen liittyvässä valvonnassa käyttää myös toimijan palveluksessa olevaa henkilökuntaa. Tällä hetkellä tarkastusapulaisia ja siipikarjan tarkastusavustajia on vain Eviran valvomissa teurastamoissa. Pienteurastamoissa, poroteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ei ole tarkastusapulaisia. Joissain siipikarjan pienteurastamoissa tarkastusapulaiskoulutukseen osallistunut henkilökunta on kuitenkin saanut luvan avustaa tarkastuseläinlääkäreitä lihan tarkastuksessa.

Kotimaan kulutukseen tarkoitettu luonnonvarainen riista voidaan kunnan virkaeläinlääkäriin luvalla teurastaa ja kunnan virkaeläinlääkäri voi tarkastaa lihan muuallakin kuin riistan käsittelylaitoksessa (ns. lahtivajat). Näin tarkastettu liha voidaan viedä leikkaamoihin ja lihavalmistelaitoksiin käsiteltäväksi. Vaikka tällainen liha ja siitä valmistetut tuotteet saadaan myydä vain kotimaassa, ei tämä järjestely EU-komission tarkastajien mukaan ole EU-lainsäädännön mukaista (ks. 2.2.2.). Toukokuussa 2010 lausunnolle lähteneessä luonnoksessa hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta riistan lihan tarkastus esitetään rajoitettavaksi hyväksytyihin riistan käsittelylaitoksiin sekä riistan lihan loppuun teurastamiseen hyväksytyihin teurastamoihin ja pienteurastamoihin.

Elintarvikelain 43 §:ssä säädetään pienteurastamoiden enimmäisteurastusmääristä. Punaisen lihan pienteurastamossa voidaan teurastaa korkeintaan 20 eläinyksikköä viikossa ja 1000 eläinyksikköä vuodessa (nauta- ja kavioläimet vastaavat 1,0 yksikköä, siat 0,2 yksikköä ja lampaat ja vuohet 0,1 yksikköä). Siipikarjan pienteurastamossa saadaan teurastaa korkeintaan 150 000 siipikarjaan kuuluvaa lintua vuodessa. Tarhatun riistan ja kanin pienteurastamossa teurastettavien eläinten enimmäismääriin sovelletaan pienteurastamoiden eläinmäärille asetettuja rajoituksia. Vaikka teurastamoiden ja pienteurastamoiden valvontavastuu on eri viranomaisilla, ovat rakenteita ja toimintaa koskevat vaatimukset muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta samat.

Elintarvikelaissa on tällä hetkelläkin osittain otettu huomioon EU-lainsäädännön mahdollistamat lihan tarkastusta koskevat poikkeukset koskien mm. tarkastamattoman siipikarjan ja tarhatun kanin lihan sekä luonnonvaraisen riistan myyntiä tuotantotilalta tai metsästäjältä suoraan kuluttajalle sekä tarkastamattoman luonnonvaraisen pienriistan myyntiä vähittäiskaappoihin. Toukokuussa 2010 lausunnolle lähteneessä luonnoksessa hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta elintarvikelakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä ehdotetaan muutettavaksi niin, että EU-lainsäädännön mahdollistamat poikkeukset otetaan pääosin käyttöön. Siten metsästäjät voisivat myydä myös tarkastamatonta luonnonvaraisten hirvieläinten lihaa vähittäismyyntiin. Trikiineille alttiit lajit olisi kuitenkin tarkastettava ennen vähittäismyyntiä. Suomi on saanut EU:lta kansallisen poikkeuksen asetuksesta (EY) N:o 854/2004 ja voi siten sallia tarkastamattoman poronlihan myynnin poronhoitoalueella suoraan alkutuotantopaikalta tai paikasta, jossa poro on teurastettu.

Lihantarkastuslainsäädäntöä on kuvattu tarkemmin hanketyöryhmän raportin kohdassa 3.8, Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 4 sekä tämän raportin liitteessä 2.

2.2. Lihantarkastuksen saatavuus ja laatu

2.2.1. Lihantarkastuksen saatavuutta ja laatua koskevat ongelmat

Sekä Marjatta Rahkion selvityksessä että hanketyöryhmän raportissa on selostettu lihantarkastuksen saatavuuteen ja laatuun liittyviä ongelmia.

Pienteurastamotoimijoiden mukaan kunnallinen lihantarkastus ja muu pienteurastamojen valvonta on tasoltaan vaihtelevaa. Se ei myöskään aina ole tasapuolista. Myös sijaisten ammattitaito lihantarkastuksen suorittamisen suhteen vaihtelee ja virkaeläinlääkärien suuri vaihtuvuus eräissä kunnissa on ongelmallista. Hanketyöryhmä esittääkin (ehdotus 6), että valvontahenkilöstön asiantuntemusta voitaisiin parantaa suurempien valvontayksiköiden myötä, jotka mahdollistavat valvojien erikoistumisen tietyn tyypisiin valvontakohteisiin.

Pienteurastamotoimijoiden mukaan lihantarkastuksen saatavuudessa haluttuna ajankohtana on ongelmia. Tämä koskee erityisesti *ante mortem* -tarkastusta. Pienteurastamot teurastavat yleensä maanantaisin, joka on kunnaneläinlääkärien kiireisin työpäivä. Tästä syystä pienteurastamotoimija voi joutua odottamaan elävänä tarkastusta useita tunteja. Ruhojen ja elinten tarkastus eli *post mortem* -tarkastukset on yleensä helpompi yhdistää virkaeläinlääkärien muuhun työhön. Hanketyöryhmä on myös kiinnittänyt huomiota kunnaneläinlääkärien jääviysoongelmaan ja siihen, että kiireelliset sairaustapaukset menevät lihantarkastuksen ohi. Tästä syystä hanketyöryhmä ehdottaakin, että valvontatehtävissä olevat eläinlääkärit tulisi voida irrottaa praktiikasta (ehdotus 7).

Läänineläinlääkärien mukaan pienteurastamoissa tehtävässä lihantarkastuksessa on useita puutteita. Punaisen lihan pienteurastamoissa *ante mortem* -tarkastuksen tekeminen on usein vaikeaa, koska asianmukaisia navettatiloja ei aina ole ja eläimet joudutaan tarkastamaan kuljetusautossa. Eläimiä ei myöskään yleensä tarkasteta liikkeessä. *Post mortem* -tarkastuksen suurimpia ongelmia ovat suolten tarkastamatta jättäminen, koska suolten säilyttämiseen ei ole tiloja. Myös ruhojen ja elinten tarkastus on usein vaikeaa jäähdyttämöiden ahtauden ja riittämättömän valaistuksen vuoksi. Siipikarjan lihantarkastuksessa on todettu puutteita *ante mortem* -tarkastuksen tekemisessä. Lisäksi jäähtymässä olevien siipikarjan ruhojen tarkastus voi olla vaikeaa eikä elimiä ja suolia aina esitetä tarkastettavaksi. Hygienia- ja laitosvalvonta jäävät sekä punaisen lihan että siipikarjan pienteurastamoissa usein tekemättä. Jos *ante mortem* -tarkastusta ei suoriteta asianmukaisesti eikä teurastamoita valvota toiminnan aikana, ei kunnan virkaeläinlääkäri pysty varmistumaan teurastushygieniasta eikä eläinsuojelusäännösten noudattamisesta.

Teurastamoita ja pienteurastamoita koskevat eläinsuojelumääräykset tiukentuvat 1.1.2013 kun neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä tulee voimaan. Toimijoille on annettu siirtymäaikaa vuoteen 2015 saakka asetuksessa määriteltyjen kelpoisuusehtojen täyttämiseksi.

Läänineläinlääkärien mukaan tärkeä kehittämisen kohde olisi pienteurastamoissa lihantarkastusta suorittavien kunnaneläinlääkärien ammattitaito. Kunnaneläinlääkärien jatkokoulutus lihantarkastuksen osalta on riittämätöntä eivätkä kunnaneläinlääkärit yleensä osallistu Eviran järjestämille tarkastuseläinlääkärien jatkokoulutuspäiville (ks. 2.3.1.).

2.2.2. EU-komission tarkastukset

EU-komission elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto FVO on tehnyt Suomeen useita punaista lihaa ja siipikarjanlihaa koskevia tarkastuksia, joissa on puututtu poikkeamiin EU-lainsäädännöstä lihantarkastuksen osalta. Tarkastusraporteissa on huomautettu seuraavista asioista: siipikarjateurastamoiden tarkastusavustajien koulutus ei täytä asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimuksia (DG(SANCO)/2009/8065) ja tarkastetussa punaisen lihan teurastamossa tarkastusapulainen suoritti *ante mortem* -tarkastuksen tarkastuseläinlääkärien sijasta. Lisäksi yhdessä punaisen lihan pienteurastamossa ei tarkastettu suolia (DG(SANCO)/2009/8229).

Lisäksi FVO:n tarkastajien mukaan lahtivajoissa tarkastetun luonnonvaraisen riistan lihan vieminen käsiteltäväksi esimerkiksi leikkaamoihin tai lihavalmistelaitoksiin on EU-lainsäädännön vastaista, koska lahtivajat eivät ole hyväksytyjä laitoksia. Luonnonvarainen riista tulisi sen sijaan tarkastaa riistan käsittelylaitoksissa tai riistan tarkastukseen hyväksytyissä teurastamoissa taikka pienteurastamoissa (DG(SANCO)/2009/8229).

FVO:n tarkastuksissa on myös tullut esille kunnaneläinlääkärien jääviyskysymys eli kunnan virkaeläinlääkäri ei tulisi suorittaa lihantarkastusta pienteurastamossa, jos eläinlääkäri joutuu tarkastamaan hoitamiaan eläimiä (DG(SANCO)/2009/8229).

Tarkastuseläinlääkäriin läsnäolosta on ollut vain vähän keskustelua, mutta on ollut hyväksytyä, että *post mortem* -tarkastus voidaan pienteurastamossa tehdä jäädyttämässä.

2.3. Tarkastushenkilöstön pätevyysvaatimukset ja koulutus

Tarkastuseläinlääkärien, tarkastusapulaisten ja lihantarkastuksessa avustavan teurastamon henkilökunnan pätevyysvaatimukset on määritelty asetuksen (EY) N:o 854/2004 artiklassa 5 ja liitteen I jaksossa III.

2.3.1. Tarkastuseläinlääkärien koulutus ja jatkokoulutus

Suomessa eläinlääkäreitä koulutetaan Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa, ja Suomessa laillistetut eläinlääkärit täyttävät asetuksen (EY) N:o 854/2004 pätevyysvaatimukset.

Eläinlääketieteen lisensiaatin perustutkintoon kuuluvat tällä hetkellä seuraavat opinnot:

- Lihantarkastustekniikkakurssi (2. vuosikurssi), joka antaa valmiudet tarkastusapulaisen tehtäviin
- Lihantarkastuskurssi (3. vuosikurssi), joka käsittää tarkastuseläinlääkäriin tehtäviin vaaditut opinnot
- Eläinlääkäri virkamiehenä -kurssi (3. vuosikurssi)
- Tarkastuseläinlääkäriharjoittelu (3. vuosikurssi, 4 viikkoa).

Tarkastuseläinlääkäriharjoittelun suorittamisessa on ollut suuria ongelmia harjoittelupaikkojen vähäisyyden vuoksi. On odotettavissa, että tilanne pahenee edelleen vuonna 2011 opiskelijamäärän kasvaessa.

Eläinlääketieteen opiskelijat ovat saaneet 3. vuosikurssin jälkeen tehdä tarkastuseläinlääkäriin sijaisuuksia. EU-komission mukaan tämä ei ole asetuksen (EY) N:o 854/2004 mukaista, joten vuoden 2011 alusta lähtien tarkastuseläinlääkäriin sijaisuuksia saavat periaatteessa tehdä vain laillistetut eläinlääkärit. Tämä voi aiheuttaa suuria ongelmia erityisesti pienteurastamoiden lihantarkastuksen järjestämisessä.

Valmistumisen jälkeen eläinlääkärit voivat suorittaa Helsingin yliopiston eläinlääketieteellisessä tiedekunnassa tarkastuseläinlääkäritutkinnon. Tutkinto on eduksi Eviran tarkastuseläinlääkäriin virkaa haettaessa, mutta se ei ole pakollinen. Tutkintoa ei myöskään vaadita pienteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa lihantarkastusta suorittavilta kunnaneläinlääkäreiltä eikä poroteurastamoiden tarkastuseläinlääkäreiltä.

Evira järjestää palveluksessaan oleville tarkastuseläinlääkäreille vähintään kaksi jatkokoulutustilaisuutta vuosittain ja Lapin aluehallintovirasto järjestää palveluksessaan oleville poronlihan tarkastuseläinlääkäreille vuosittain täydennyskoulutusta. Lihantarkastusta suorittaville kunnaneläinlääkäreille ei ole järjestelmällistä jatkokoulutusta, vaikka lihantarkastusta voidaan käsitellä aluehallintovirastojen järjestämällä koulutuspäivillä. Vuoden 2010 keväälle/kesälle on suunniteltu aluehallintovirastojen ja Eviran yhteisiä lihantarkastuksen koulutuspäiviä kunnaneläinlääkäreille viidellä eri paikakunnalla (Joensuu, Mikkeli, Oulu, Tampere, Helsinki). Näillä koulutuspäivillä on käsitelty lihantarkastuslainsäädäntöä, *ante mortem* ja *post mortem* -tarkastusta, eläinten hyvinvointisäädöksiä ja

lihantarkastuskirjanpitoa. Toukokuuhun mennessä koulutusta oli järjestetty neljällä paikkakunnalla ja niihin oli osallistunut 26 pienteurastamoiden lihantarkastuksesta ja valvonnasta vastaavaa kunnan valvontaviranomaista.

2.3.2. Tarkastusapulaisten koulutus

Asetuksessa (EY) N:o 854/2004 annettiin tarkastusapulaisten ja avustavan siipikarjateurastamon henkilökunnan pätevyyden hankkimiseen siirtymäaika, joka päättyi 31.12.2009. Evira on aiemmin järjestänyt palveluksessaan olevien tarkastusapulaisten koulutuksen. Kaikkien tarkastusapulaisten koulutus ei kuitenkaan täytä asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimuksia, mistä FVO:n tarkastajat ovat huomauttaneet raporteissaan (DG(SANCO)/2009/8229).

Jotta tarkastusapulaisten koulutus saataisiin vastaamaan asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimuksia, teki maa- ja metsätalousministeriö vuonna 2009 asiasta aloitteen opetusministeriölle. Tämän seurauksena lihantarkastuksen ammattitutkinto liitettiin opetusministeriön asetuksella (24/2010) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 13 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkintorakenteeseen 1.1.2010 alkaen.

Opetushallitus perusti keväällä 2010 projektiryhmän, jonka tehtävänä on kirjoittaa lihantarkastajan ammattitutkinnon perusteet. Projektiryhmä lähettää tutkinnon perusteet ja koulutusohjelmamallin lausunnolle 2010 syksyllä. Tutkinnon perusteiden ja asetuksen (EY) N:o 854/2004 perusteella laaditaan toteutettavat koulutusohjelmat.

Evira pitää yllä tarkastusapulaisten ammattitaitoa järjestämällä vuosittain jatkokoulutuspäivät.

Pienteurastamoissa, poroteurastamoissa tai riistankäsittelylaitoksissa ei ole tällä hetkellä tarkastusapulaisia.

2.3.3. Siipikarjateurastamoiden palveluksessa olevien tarkastusavustajien koulutus

Siipikarjan tarkastusavustajien koulutuksen tulee täyttää tarkastusapulaisten koulutukselle asetetut vaatimukset. Evira on järjestänyt tarkastusavustajille koulutusta, mutta se ei täytä asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimuksia. Tulevaisuudessa tarkastusavustajille on tarkoitus järjestää koulutusta, jossa otetaan huomioon edellä kohdassa 2.3.2. mainitun projektiryhmän laatiman koulutusohjelman oleelliset osiot.

Siipikarjan pienteurastamoissa ei ole tällä hetkellä avustajia, jotka täyttäisivät asetuksen (EY) N:o 854/2004 pätevyysvaatimukset ja olisivat kyseisen asetuksen mukaisesti riippumattomia tuotantohenkilökunnasta. Jos nämä edellytykset täyttyisivät, voisivat tarkastusavustajat avustaa tarkastuseläinlääkäriä rajoitetuissa tehtävissä.

3. LIHANTARKASTUKSEN ORGANISOINTI

3.1. Nykyinen Suomen lihentarkastusorganisaatio

Lihantarkastuksen järjestämisestä on säädetty elintarvikelain 43 §:ssä. Teurastamoissa lihentarkastuksen suorittaa Eviran tarkastuseläinlääkäri. Teurastamot on yhtä siipikarjateurastamoaluetta lukuun ottamatta sijoitettu neljään Eviran teurastamoalueeseen. Kullakin alueella yksi alueen tarkastuseläinlääkäreistä toimii oman toimensa ohella aluejohtajana. Toukokuussa 2010 Eviran palveluksessa oli teurastamoihin sijoitettuna 37 tarkastuseläinlääkäreitä, joista neljä on osa-aikaista, sekä 55 tarkastusapulaisista. Evira aloitti vuonna 2009 lihentarkastuksen säännölliset auditoinnit valvomis- ja teurastamoissa. Auditoinnit saatetaan loppuun vuoden 2010 aikana. Kaikissa Eviran valvomissa punaisen lihan teurastamoissa on kokoaikaiset tarkastusapulaiset ja siipikarjateurastamoissa teurastamon henkilökuntaan kuuluvat tarkastusavustajat.

Poroteurastamoissa lihentarkastuksen suorittaa Lapin aluehallintoviraston palveluksessa oleva osa-aikainen eläinlääkäri. Poronlihan tarkastuseläinlääkäreistä suurin osa (43/49) on kunnaneläinlääkäreitä, joilla on sivutoimilupa kuntatyönantajalta. Loput ovat yksityiseläinlääkäreitä (6/49). Tarkastuseläinlääkäreiden saatavuudessa ei ole ollut juurikaan ongelmia.

Pienteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa lihentarkastuksen suorittaa kunnan virkaeläinlääkäri. Marjatta Rahkion selvityksen mukaan lihentarkastuksen suorittaa yleensä lähin kunnan virkaeläinlääkäri vaikka yhteistoiminta-alueilla ja seutukunnissa olisi lihentarkastukseen ja hygieniavalvontaan erikoistuneita eläinlääkäreitä.

Lihentarkastuksen järjestäminen Suomessa on kuvattu yksityiskohtaisesti Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 5.

3.2. Esimerkkejä muiden maiden lihentarkastusorganisaatioista

Lihentarkastuksen organisointi muissa Pohjoismaissa on kuvattu Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 7.

3.2.1. Ruotsi

Ruotsissa kaikki lihentarkastus on valtion vastuulla ja Livsmedelsverket vastaa sekä teurastamoiden että pienteurastamoiden lihentarkastuksesta ja valvonnasta. Lihentarkastus ja laitosten valvonta katetaan lihentarkastusmaksuilla. Vuonna 2008 punaisen lihan teurastamoita oli 25 ja siipikarjateurastamoita 14. Punaisen lihan pienteurastamoita oli 35 ja siipikarjan pienteurastamoita 11. Isoja teurastamoita on Ruotsissa siten enemmän kuin Suomessa, mutta pienteurastamoita vähemmän siitä huolimatta, että pienteurastamoiden enimmäisteurastusrajat ovat Ruotsissa korkeammat kuin Suomessa.

Livsmedelsverketissä on lihentarkastuksen johto. Alueellisia lihentarkastusyksiköitä on kuusi ja jokaisessa alueyksikössä on kokopäivätoiminen aluejohtaja. Vuonna 2008 teurastamoissa oli 85 Livsmedelsverketin palveluksessa olevaa tarkastuseläinlääkäreitä ja 90 tarkastusapulaisista. Pienteurastamojen lihentarkastukseen on palkattu 50–100 eläinlääkäreitä tuntipalkkausperiaatteella (virkaeläinlääkäreitä ja yksityiseläinlääkäreitä). Osa Livsmedelsverketin henkilökunnasta on pysyvästi suurissa teurastamoissa, mutta tarkastushenkilökuntaa voidaan siirtää alueen sisällä tarpeen mukaan.

Tarkastusapulaisien koulutus järjestetään Tanskassa, Roskildessa (Teknologisk Institut). Lisäksi apulaisille järjestetään jatkokoulutusta. Eläinlääketieteen opiskelijat voivat toimia kolmannen opiskeluvuoden jälkeen tarkastusapulaisina ja viiden opiskeluvuoden jälkeen tarkastuseläinlääkäreinä.

3.2.2. Hollanti

Hollannissa lihan tarkastus on valtion vastuulla. Siitä vastaa Voedsel en Waren Autoriteit (Food and Consumer Products Safety Authority) VWA ja sen viisi alueellista yksikköä, tiimiä. Tiimit vastaavat lihan tarkastuksesta teurastamoissa, siipikarjateurastamoissa ja pienteurastamoissa.

Punaisen lihan tarkastuseläinlääkärit ovat VWA:n palveluksessa, mutta heitä ei ole sijoitettu pysyvästi tiettyihin teurastamoihin. Tarkastuseläinlääkärit suorittavat *ante mortem* -tarkastuksen ja tekevät lihan tarkastuspäätökset. Tarkastusapulaishuolto VWA ostaa itsenäiseltä lihan tarkastusyritykseltä KDS:ltä (Animal Sector Quality Inspection Foundation), joka huolehtii myös tarkastusapulaisien koulutuksesta.

Siipikarjateurastamoiden lihan tarkastus on järjestetty vastaavalla tavalla kuin Suomessa. VWA:n tarkastuseläinlääkärit ovat paikalla koko teurastuksen ajan ja valvovat teurastamon palveluksessa olevia tarkastusavustajia.

Hollannin malli takaa lihan tarkastuksen riippumattomuuden ja yhdenmukaisuuden ja myös pienteurastamoiden lihan tarkastus on yhdenveroista suurten teurastamoiden kanssa.

3.3. Lihan tarkastusorganisaation kehittäminen - vaihtoehtoiset organisaatiomallit

Lihan tarkastuksen kehittämisselvityksiä on pohdittu Marjatta Rahkion selvityksen kohdissa 8 ja 9. Hanketyöryhmä esitti raportissaan, että Suomessa selvitettäisiin vaihtoehtoiset pienteurastamoiden lihan tarkastuksen järjestämiseksi ja tutkittaisiin mahdollisuutta organisoida pienteurastamoiden lihan tarkastus valtion toimesta ja tätä kautta saataisiin pienteurastamoiden lihan tarkastusmaksuja kohtuullisemmiksi (ehdotus 13). Lisäksi hanketyöryhmä esitti suurempiin valvontayksiköihin siirtymistä, mikä parantaisi valvontahenkilöstön asiantuntemusta (ehdotus 6).

Alla on vertailtu eri malleja pienteurastamoiden lihan tarkastuksen ja valvonnan järjestämiseksi.

3.3.1. Parannettu kuntamalli

Kunnat järjestäisivät pienteurastamoiden lihan tarkastuksen kuten nykyäänkin. Tarkastuseläinlääkäreinä toimisivat kunnaneläinlääkärit. Yhteistoiminta-alueella/seutukunnissa lihan tarkastus voitaisiin keskittää lihan tarkastukseen erikoistuneelle eläinlääkärille. Tarkastusapulaisia voitaisiin palkata suurimpiin yksiköihin. Kunnat voisivat hankkia esimerkiksi *ante mortem* -tarkastuksia yksityiseläinlääkäreiltä, jotka kunta määräisi osa-aikaisiksi kunnaneläinlääkäreiksi kuntalain 44 § 2 mom. mukaisesti.

- Vahvuudet: Erikoistuneet eläinlääkärit yhteistoiminta-alueella/seutukunnissa. Palvelun saatavuus olisi todennäköisesti joustavampaa kuin muissa malleissa.
- Heikkoudet: Kunnaneläinlääkärien ja yksityiseläinlääkärien pätevyys vaihtelee eivätkä kunnat välttämättä käyttäisi erikoistunutta eläinlääkärää pienteurastamoiden lihan tarkastukseen esimerkiksi pitkien etäisyyksien takia. Yksityiseläinlääkärien saatavuus on epävarmaa. Käytettäessä praktikkokunnaneläinlääkäreitä, menee sairaiden eläinten hoito lihan tarkastuksen edelle, mikä hankaloittaa pienteurastamoiden toimintaa. Koulutettuja tarkastusapulaisia ei ole tällä hetkellä saatavilla kaikkialla. Ongelmaksi muodostuu myös tarkastuseläinlääkäriin jäävyys, jos sama eläinlääkäri hoitaa tilan eläimiä ja suorittaa lihan tarkastuksen. Kunnaneläinlääkäriin sijaisena toimivilla opiskelijoilla ei jatkossa ole oikeutta suorittaa lihan tarkastusta, mikä vaikeuttaa lihan tarkastuksen järjestämistä kunnissa.

Vaikutus laatuun

Nykyiseen järjestelmään verrattuna lihantarkastuksen laatu paranisi vain, jos lihantarkastus voitaisiin keskittää lihantarkastukseen erikoistuneelle eläinlääkärille. Lihantarkastuksen yhdenmukaistaminen ja valvonnan tasapuolisuus eri kunnissa olisi vaikeaa keskusjohdon puuttuessa.

Vaikutus kustannuksiin

Lihantarkastuksen kustannuksia nostaisi palvelun laadun parantaminen. Kustannuksiin vaikuttaisi myös pienteurastamoverkon kehitys.

Jos olisi mahdollista käyttää tarkastusapulaisia tehokkaasti, apulaisten pienempi palkka alentaisi tarkastuskustannuksia (tai hillitsisi nousua). Käytännössä pienteurastamoiden koko ei mahdollista tarkastusapulaisten käyttöä. Tarkastustyön tehostuminen erikoistumisen kautta voisi myös alentaa kustannuksia. Lainsäädännöllä ei olisi mahdollista yhdenmukaistaa tarkastuskustannuksia eri kunnissa tai edes saman kunnan sisällä.

3.3.2. Aluehallintomalli

Aluehallintovirastot ottaisivat palvelukseensa osa- tai kokoaikaisia tarkastuseläinlääkäreitä (jotka voisivat olla myös kunnan- tai yksityiseläinlääkäreitä) ja tarvittaessa tarkastusapulaisia. Myös pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten hyväksyminen siirrettäisiin aluehallintovirastoille.

Aluehallintomalli on käytössä poronlihan tarkastuksen järjestämisessä. Lapin aluehallintovirasto palkkaa poronlihan tarkastuseläinlääkärit poroteurastamoihin ja suorittamaan *ante mortem*-tarkastuksia ennen poroteurastamoon tuontia. Aluehallintovirasto myös hyväksyy poroteurastamot. Aluehallintovirasto järjestää vuosittain koulutuspäiviä poronlihan tarkastuseläinlääkäreille. Poronlihan tarkastusmaksut on yhdenmukaistettu valtioneuvoston asetuksella aluehallintoviraston maksuista (1145/2009).

- Vahvuudet: Tarkastuseläinlääkärien pätevyys sekä lihantarkastuksen laatu ja yhdenmukaisuus voitaisiin taata aluehallintovirastojen järjestämän koulutuksen ja ohjauksen kautta. Lihantarkastusmaksut olisi mahdollista tasata ja yhdenmukaistaa elintarvikelain 70 § 2mom. mukaisesti. Aluehallintovirastot voisivat palkata tarkastusapulaisia alueille, joissa on useampia pienteurastamoita pienellä alueella.
- Heikkoudet: Käytettäessä kunnaneläinlääkäreitä menee kuntatyöntekijöiden tehtävien hoito lihantarkastuksen edelle. Lisäksi ongelmaksi voi muodostua tarkastuseläinlääkäriin jäävyys, jos sama eläinlääkäri hoitaa tilan eläimiä ja suorittaa lihantarkastuksen.

Jos päädytään aluehallintovirastomalliin, tulisi mietittäväksi toiminnan mahdollinen keskittäminen yhteen aluehallintovirastoon.

Vaikutus laatuun

Nykyiseen järjestelmään verrattuna lihantarkastuksen laatu paranisi ja saman aluehallintoviraston sisällä tarkastus ja valvonta yhdenmukaistuisivat. Jos toiminta keskitettäisiin yhteen aluehallintovirastoon, yhdenmukaistuisi valvonta ja tarkastus koko maassa. Samoin pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten hyväksymisen siirtäminen yhdelle aluehallintovirastolle takaisi toimijoiden yhdenmukaisen kohtelun.

Vaikutus kustannuksiin

Lihantarkastuksen kustannuksia nostaisi palvelun laadun parantaminen. Kustannuksiin vaikuttaisi myös pienteurastamoverkon kehitys. Aluehallintovirastoille tulisi järjestää resursseja lihantarkastuksen järjestämiseksi.

Tarkastuskustannuksia alentaisi (tai nousua hillitsisi) tarkastusapulaisten pienempi palkka sekä tarkastustyön tehostuminen keskitetyn työnjohdon kautta. Kustannuksia voitaisiin tasata pienteurastamoiden kesken.

3.3.3. Evira-malli

Evira järjestäisi lihan tarkastuksen koko maassa, myös pienteurastamoissa sekä poroteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa. Pienteurastamoihin palkattaisiin osa- tai kokoaikaisia tarkastuseläinlääkäreitä (jotka voisivat olla myös kunnan- tai yksityiseläinlääkäreitä) ja tarvittaessa tarkastusapulaisia. Myös olemassa olevaa Eviran tarkastushenkilökuntaa voitaisiin mahdollisesti käyttää pienteurastamoiden lihan tarkastuksessa. Pienteurastamoiden, poroteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten hyväksyminen siirrettäisiin Eviraan.

- Vahvuudet: Tarkastuseläinlääkärien pätevyys sekä lihan tarkastuksen laatu ja yhdenmukaisuus voitaisiin taata Eviran järjestämän koulutuksen kautta. Evira maksaisi myös käyttämiensä kunnan- tai yksityiseläinlääkäreiden osallistumisen koulutukseen ja huolehtisi niiden pätevyydestä. Eviran olisi mahdollista organisoida koko lihan tarkastus uudella tavalla, jolloin teurastamoissa olevia (tai muualle sijoitettuja) tarkastuseläinlääkäreitä ja tarkastusapulaisia voitaisiin käyttää myös pienteurastamojen lihan tarkastuksen ja valvonnan hoitamiseen. Lihan tarkastusmaksut voitaisiin tasata ja yhdenmukaistaa elintarvikelain 70 § 2mom. mukaisesti.
- Heikkoudet: Käytettäessä kunnaneläinlääkäreitä, menee kuntatyönantajien tehtävien hoito lihan tarkastuksen edelle. Lisäksi ongelmaksi voi muodostua tarkastuseläinlääkäriin jäävyys, jos sama eläinlääkäri hoitaa tilan eläimiä ja suorittaa lihan tarkastuksen.

Vaikutus laatuun

Keskusjohtoisessa järjestelmässä lihan tarkastusta olisi helpompaa yhdenmukaistaa ja taata lihan tarkastuksen ja valvonnan korkea laatu. Pienteurastamoiden valvonta ja lihan tarkastus yhdenmukaistuisivat koko maassa isojen teurastamoiden kanssa. Evira voisi auditoinneillaan varmistua lihan tarkastuksen laadusta. Pienteurastamoiden hyväksymisen siirtäminen Eviraan takaisi toimijoiden yhdenmukaisen kohtelun koko maassa. Evira voisi kehittää aluekeskuksiaan ottaen huomioon pienteurastamoiden lihan tarkastustarpeet.

Vaikutus kustannuksiin

Lihan tarkastuksen kustannuksia nostaisi palvelun laadun parantaminen. Kustannuksiin vaikuttaisi myös pienteurastamoverkon kehitys. Eviralle tulisi järjestää resursseja lihan tarkastuksen ja valvonnan sekä pienteurastamoiden hyväksymisen järjestämiseksi.

Tarkastuskustannuksia alentaisi (tai nousua hillitsisi) tarkastusapulaisten pienempi palkka sekä tarkastustyön tehostuminen keskitetyn työnjohdon kautta. Evira voisi myös joustavasti käyttää palveluksessaan olevaa tarkastushenkilökuntaa erityisesti silloin kun ison teurastamon lähellä olisi pienteurastamoita. Tarkastuskustannusten tasaaminen pienteurastamoiden kesken olisi mahdollista. Mahdollinen lihan tarkastuksen subventointi olisi helposti järjestettävissä ilman hallinnollisesti raskasta raha- ja tosiliikennettä.

3.3.4. Lihan tarkastuksen ulkoistaminen / yksityistäminen (ns. ulkopuolisen asiantuntijan käyttö)

Pienteurastamoiden lihan tarkastus kilpailutettaisiin ja annettaisiin yksityisen yrityksen tehtäväksi. Yrityksen olisi täytettävä asetuksen (EY) N:o 882/2004 artiklan 5 pätevyysvaatimukset.

- Vahvuudet: Kilpailutuksen avulla saattaisi olla mahdollisuus kustannussäästöihin.
- Heikkoudet: Hallintopäätöksiä (hyväksytyn tai hylätyn lihan lihan tarkastuspäätöksiä) voi tehdä vain viranhaltija eli yritys voisi tarkastaa lihaa (esim. palkata tarkastusapulaisia), mutta ei tehdä lihan tarkastuspäätöksiä. Lisäksi asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaan pakko-

keinoja ei voida delegoida, vaan pakkokeinoja vaativissa tilanteissa yrityksen tulisi kutsua virkaeläinlääkäri paikalle. Yrityksellä ei myöskään olisi toimivaltaa eläintauti- ja eläinsuojeluasioissa. Rekrytointi/palvelun saatavuus saattaa olla ongelma. Kustannussäästöä ei välttämättä olisi. Lisäksi ongelmaksi saattaisi muodostua eläinlääkäriin jääviys, jos sama eläinlääkäri hoitaa tilan eläimiä ja suorittaa lihantarkastuksen. Byrokratia lisääntyisi, koska Eviran tai aluehallintovirastojen tulisi valvoa kyseistä yritystä. Evira/aluehallintovirastot tarvitsisivat lisäresursseja valvontaan.

Vaikutus laatuun

Ei etuja verrattuna muihin malleihin.

Vaikutus kustannuksiin

Kustannussäästö mahdollinen, mutta ei varma.

3.3.5. Edellä kuvatuissa malleissa huomioon otettavat asiat

Teurastuksen järjestäminen

Pienteurastamoiden ja valvontaviranomaisten tulisi neuvotella teurastus- ja tarkastusajankohdista ottaen huomioon sekä teurastamon tarpeet että tarkastushenkilökunnan saatavuus.

Yksityiseläinlääkäreiden käyttö

Jos lihantarkastuksessa käytettäisiin yksityiseläinlääkäreitä, tulisi eläinlääkärit ottaa (määräaikaiseen/osa-aikaiseen) virkasuhteeseen. Näiden eläinlääkärien pätevyys olisi varmistettava ja myös asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaisesta pätevyyden ylläpidosta olisi huolehdittava. Tarkastuseläinlääkärit tulisi voida velvoittaa osallistumaan koulutukseen. Yksityis- ja kunnaneläinlääkäreitä käytettäessä tulee varmistaa, että eläinlääkäri ei ole jäävi tarkastamaan pienteurastamossa teurastettavia eläimiä. Saatavuuden helpottamiseksi ja kustannusten hillitsemiseksi tulisi olla mahdollisuus käyttää tarkastushenkilökuntaa yli kunta/seutukunta/aluehallintorajojen.

Tarkastusapulaisten käyttö

Lainsäädäntö mahdollistaa tarkastusapulaisten käytön, vaikka heitä ei pienteurastamoissa tällä hetkellä olekaan. Tarkastusapulainen voisi olla osa-aikainen ja myös pienteurastamon työntekijä voitaisiin palkata tällaiseksi. Tarkastusapulaisen tulisi täyttää asetuksessa (EY) N:o 854/2004 asetetut pätevyysvaatimukset ja riippumattomuus laitoksen tuotantohenkilökunnasta tulisi taata. Eviramallissa voitaisiin käyttää Eviran palveluksessa olevia tarkastuseläinlääkäreitä ja tarkastusapulaisia teurastamoiden lähellä olevissa pienteurastamoissa. Tällöin teurastamoiden lihantarkastusmaksuja tulisi alentaa vastaavasti. Tällä hetkellä toimivasta noin 60 pienteurastamosta arviolta noin 10 %:lla eli kuudella on tilanne, jossa tarkastusapulaisen läsnäolosta olisi logistista hyötyä. Näissä pienteurastamoissa on joko suuri teurastuskapasiteetti tai ne ovat lähellä toisiaan taikka isoja teurastamoja.

Tarkastusapulainen voisi helpottaa teurastuksen järjestämistä muun muassa silloin kun eläimet (siat, siipikarja, tarhattu riista) on tarkastettu tilalla. Tällöin tarkastusapulainen voi tehdä *ante mortem* -tarkastuksen teurastamossa. Tarkastusapulainen voi tehdä myös *post mortem* -tarkastuksen, kunhan tarkastuseläinlääkäri käy teurastamossa teurastuksen aikana tai sen jälkeen ja tarkastaa hylättäväksi esitetyn lihan ja tekee lihantarkastuspäätöksen.

Samana tarkastusapulaisen toimiminen useammassa kuin yhdessä teurastamossa lisäisi tarkastuksen tasapuolisuutta. Mahdollisen tarkastusapulaisen käytön pitäisi kuitenkin sopia pienteurastamotoimijoiden teurastusjärjestelyihin niin, ettei se aiheuttaisi viivytyksiä teurastamon toiminnassa.

Siipikarjateurastamoiden henkilökunnan käyttö

Siipikarjan pienteurastamoissa voitaisiin käyttää teurastamon omaa henkilökuntaa sillä edellytyksellä, että he olisivat riippumattomia tuotantohenkilökunnasta ja täyttäisivät tarkastusapulaisille asetetut pätevyysvaatimukset. Nykyisissä siipikarjan pienteurastamoissa on halukkuutta avustaa tarkastuseläinlääkäreitä lihantarkastuksessa. Jotta tätä mahdollisuutta voitaisiin käyttää hyväksi, tulisi pienteurastamoiden henkilökunnalle taata mahdollisuus osallistua koulutukseen, joka täyttää asetuksen (EY) N:o 854/2004 vaatimukset (sen laajuisesti mitä tehtävien suorittamiseen vaaditaan) yhtä lailla kuin Eviran valvomien siipikarjateurastamoiden henkilökunnallakin. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon siipikarjateurastamoiden henkilökunnalta edellytettävä vaatimus riippumattomuudesta.

3.3.6. Johtopäätös

Lihantarkastuksen laadun ja yhdenmukaisuuden kannalta keskitetty malli olisi paras. Lihantarkastus voitaisiin keskittää yhdistämällä se Eviran vastuulla jo olevaan lihantarkastukseen ja kehittämällä Eviran aluehallintoa Ruotsin mallin mukaisesti. Myös aluehallintomalli voidaan toteuttaa keskitetysti antamalla lihantarkastuksen järjestämisvastuu yhdelle aluehallintovirastolle. Kuntamallissa lihantarkastuksen yhdenmukaistamiseen olisi vaikea päästä, vaikka kunnat käyttäisivät lihantarkastukseen erikoistuneita eläinlääkäreitä.

Lihantarkastuksen saatavuuden osalta kuntamalli saattaisi olla paras, mutta toisaalta yhdistämällä Eviran toteuttama isojen teurastamoiden lihantarkastus ja pienteurastamojen lihantarkastus olisi mahdollista organisoida käytettävissä olevia resursseja joustavasti.

Ulkoistamismallissa ei olisi etuja nykyiseen nähden ja toiminta vaatisi runsaasti viranomaisresursseja valvontaan ja hallintopäätösten tekoon. Pakkokeinojen puuttumisen ja byrokratian lisääntymisen johdosta tämä vaihtoehto ei tule kyseeseen.

Mikään malleista ei sinänsä eroaisi kustannuksiltaan toisistaan merkittävästi. Kustannuksiin kaikissa malleissa vaikuttaisi ensisijaisesti tarjottavan palvelun laatu sekä palvelujen tarve eli pienteurastamojen määrä ja sijainti sekä niissä kerralla teurastettavien eläinten määrä. Keskitetyissä malleissa olisi mahdollista tasata pienteurastamojen lihantarkastuskustannuksia, jolloin lihantarkastusmaksut olisivat kaikille toimijoille yhdenmukaiset.

Lihantarkastuksen siirtäminen valtion vastuulle edellyttäisi Marjatta Rahkion selvityksen mukaan noin seitsemän henkilötyövuoden lisätarvetta lihantarkastusta varten joko Eviraan tai aluehallintovirastoihin. Lisäksi selvityksen mukaan hallinnollisia tehtäviä varten tarvittaisiin yhden henkilötyövuoden lisäresurssi. Todellinen tarve lienee kuitenkin suurempi, sillä Rahkion selvityksessä ei ole otettu huomioon pienteurastamoiden hyväksymisen ja valvonnan aiheuttamaa resurssitarvetta eikä lomien ja sairastumisten aiheuttamia tarkastushenkilökunnan sijaisjärjestelyitä, jotka saattavat vieä runsaasti aikaa.

Pohdittaessa lihantarkastusorganisaation kehittämistä tulee ottaa huomioon yleiset linjaukset valtion aluehallinnon kehittämisessä mm. valtiovarainministeriön asettaman aluehallinnon uudistamisen seurantaryhmän työ (VM190:00/2009). Seurantaryhmän yhtenä tehtävänä on tehdä selvitys ja tarvittavat toimenpide-ehdotukset AVI/ELY-uudistuksen ulkopuolelle jääneistä organisaatioista tai niille kuuluvista viranomaistehtävistä ja niiden kytkemisestä osaksi AVI/ELY-organisaatiota.

Myös ensisaapumisvalvonnan siirtämisestä vuonna 2008 kunnilta valtiolle saadut kokemukset tulisi ottaa huomioon. Ensisaapumisvalvonnassa Evira tekee kuntien kanssa sopimuksen, jonka mukaan kunta sitoutuu suorittamaan valvonnan alueellaan korvausta vastaan. Tämä järjestelmä on nostanut valvonnan kokonaiskustannuksia, joten toimijoiden valvontamaksut ovat korkeammat, kuin ne olisivat kunnallisessa järjestelmässä.

4. LIHANTARKASTUSMAKSUT

4.1. Nykytilanne

4.1.1. Maksuja koskeva lainsäädäntö

EU:n lihentarkastusmaksuista on säädetty asetuksessa (EY) N:o 882/2004. Asetuksen liitteessä IV on säädetty toimijoilta perittävät lihentarkastuksen vähimmäismaksut. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin periä toimijoilta lihentarkastuksesta koituvat todelliset kustannukset. EU-vähimmäismaksut on esitetty tämän muistion liitteessä 3.

Kansallisesti elintarvikelain mukaisen valvonnan maksullisuudesta säädetään lain 71–73 §:ssä. Asetuksen (EY) N:o 882/2004 maksuista on säädetty kansallisesti valtioneuvoston asetuksella elintarvikevalvonnan maksuista (1040/2007). Tässä asetuksessa säädetään mm. maksujen alentamisperusteista ja eri valvontamaksujen yhdistämisestä. Valtion suoritteista maksut peritään valtion maksuperustelain (150/1992) säännösten mukaisesti. Kunnat perivät suoritteistaan maksun, joka vastaa enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia. Elintarvikelain nojalla kunnalla on kuitenkin oikeus periä suoritekustannuksia alempi maksu.

Suomen Kuntaliitto on ohjeistanut kuntia maksujen osalta muun muassa 21.12.2006 lähetetyllä yleiskirjeellä. Kuntaliiton selvityksen mukaan kuntien veloittama tuntihinta vaihtelee 25 ja 45 euron välillä, keskimäärin kunnat perivät 45 €/tunti. Kuntaliitto on suositellut, että matkakustannukset sisällytettäisiin tuntiveloitukseen ja siten tasattaisiin eri puolilla kuntia sijaitsevien yritysten maksuja.

4.1.2. Lihentarkastusmaksut Suomessa

Evira laskee valvomiensa teurastamoiden lihentarkastushenkilökunnan tarpeen teurastamokohtaisesti teurastetun eläinlajin ja teurastusmäärien perusteella. Kustannukset peritään täysimääräisinä ja ne kattavat lihentarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan sekä näytteenoton ja hallintokulut. Kunnat perivät lihentarkastuksesta ja valvonnasta korvauksen siihen käytetyn ajan perusteella.

Marjatta Rahkion selvityksen mukaan Eviran valvomien suurten ja keskisuurten punaisen lihan teurastamojen maksama maksu on noin 20 % korkeampi kuin EU-vähimmäismaksu. Suurten siipikarjateurastamoiden lihentarkastuskustannukset ovat 2-5 kertaa korkeammat kuin EU-vähimmäismaksu. Eviran valvomissa pienissä punaisen lihan teurastamoissa (3 800–75 100 eläintä ja 0,7-8 milj.kg/v) tarkastuskustannukset vaihtelevat EU-vähimmäismaksusta kymmenkertaiseen maksuun ollen naudan osalta 5,28–23,48 €/ruho (2,64–11,74 cent/kg) ja sian osalta 1,84–8,21 €/ruho (2,63–11,73 cent/kg). Eviran perimät maksut kattavat lihentarkastuksen lisäksi myös laitosalvonnan.

Punaisen lihan pienteurastamojen maksama maksu vaihtelee suuresti ja on EU-vähimmäismaksuun nähden keskimäärin seitsenkertainen, joissain yksittäistapauksissa jopa monikymmenkertainen. Myös siipikarjan pienteurastamoissa maksut vaihtelevat suuresti. Kahdessa esimerkkitapauksessa kustannukset olivat kymmenen kertaa EU-vähimmäismaksu (212 000 kg/v, 4 cent/kg) ja kolmekymmentä kertaa EU-vähimmäismaksu (25 000 kg/v, 12 cent/kg). Pienteurastamoiden korkeat kustannukset johtuvat pienistä eläinmääristä. Lihentarkastusmaksun lisäksi pienteurastamot maksavat erikseen näytteiden otosta ja niiden tutkimisesta sekä yleensä myös laitoksen valvonnasta. Lisäksi muun muassa trikiinitutkimuksista aiheutuu huomattavat kustannukset. Esimerkiksi 20 sian viikkoteurastuksella voi trikiinitarkastuksen kustannus olla pienteurastamossa 4 euroa ruhoa kohti, jos trikiinitutkimus suoritetaan muussa kuin pienteurastamon yhteydessä olevassa lihentarkastuslaboratoriossa. Trikiinitutkimukset pienteurastamoiden yhteydessä olevissa laboratorioissa loppuvat viimeistään vuoden 2013 lopussa jolleivät nämä laboratoriot hanki akkreditointia (ks. 2.1.1). Vertailun vuoksi mainittakoon, että isoissa teurastamoissa trikiinitarkastus maksaa noin 0,5 €/ruho.

Pienteurastamatoimijat ovat kritisoineet lihantarkastusmaksujen suuruutta ja suuria eroja eri kuntien perimissä maksuissa. Tähän puuttui myös hanketyöryhmä raportissaan. Hanketyöryhmä esitti, että maksujen tulisi olla yhdenmukaisia ja kohtuullisia (ehdotus 12). Ennen vuotta 2007 myös pienteurastamojen tarkastusmaksuista säädettiin lihantarkastuksesta ja eräiden liha-alan laitosten valvonnasta perittävistä maksuista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa (830/2001). Todelliset kustannukset voitiin kuitenkin periä, jos ne ylittivät asetuksessa määritellyt maksut. Hanketyöryhmän ehdotuksen mukaan maksujen perusteet tulisi jatkossakin säätää koko maassa samanlaisiksi. Hanketyöryhmä esitti, että Suomessa tulisi selvittää vaihtoehdot pienteurastamojen lihantarkastuksen järjestämiselle ja tätä kautta saada lihantarkastusmaksuja kohtuullisemmiksi (ehdotus 13).

Jos lihantarkastus valtiollistettaisiin, olisi pienteurastamoiden lihantarkastuskustannuksia mahdollista tasata. Elintarvikelain 70 § 2 momenttia olisi tällöin tarkennettava, jolloin voitaisiin käyttää valtion maksuperustelain 6 §:n mahdollistamaa lievennystä periä muut kuin todelliset kustannukset.

Lihantarkastusmaksuja koskeva lainsäädäntö ja niiden perimisjärjestelmät on kuvattu yksityiskohtaisesti Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 6.

Poron lihantarkastusmaksut

Työryhmä selvitti myös poronlihan tarkastusmaksujärjestelmää, vaikka poron lihan tarkastusmaksut eivät sisällykään työryhmän tehtäväkuvaan.

Elinkeino maksaa lihantarkastuksesta Lapin aluehallintovirastolle 2 €/ruho (20 % / 50 % korotukset, jos lihantarkastus tehdään toimijan pyynnöstä normaalin työajan ulkopuolella). Maksu sisältää matkakustannukset. Tästä on säädetty valtioneuvoston asetuksella aluehallintoviraston maksuista (1145/2009). Tarkastusmaksu on pysynyt samana 1990-luvun alkupuolelta lähtien ja siihen on korotuspaineita, sillä lihantarkastus on nyt valtiolle tappiollista. Jotta todelliset kustannukset katettaisiin, on arvioitu, että elinkeinolta perittävää maksua tulisi korottaa 2,3–2,5 euroon/ruho. Laskelmissa ei ole huomioitu aluehallintovirastolle aiheutuneita kustannuksia, jotka vuonna 2009 olivat työajassa mitattuna 48,5 h eli alle 7 työpäivää.

Aluehallintovirasto maksaa eläinlääkäreille palkkion joko tuntiperusteisena (32,30 €/h) tai takuupalkkana 1,35 €/ruho. Palkkioista on säädetty valtioneuvoston asetuksella eläinlääkäreiden toimituspalkkioista (1234/2001, muutettu 811/2003). Normaalin työajan ulkopuolella maksetaan korotukset 20 % tai 50 %. Lisäksi maksetaan matkakustannukset. Matka-aika lasketaan työajaksi. Jos eri eläinlääkärit tekevät *ante mortem* ja *post mortem* -tarkastukset, molemmille maksetaan erikseen eri toimituksista. Jos sama eläinlääkäri tekee sekä *ante mortem* että *post mortem* -tarkastuksen, se on katsottu yhdeksi toimitukseksi, vaikka onkin keskeytynyt välillä ja tällöin maksetaan kokonaisuudesta joko tuntipalkka tai ruhokohtainen takuupalkka.

4.1.3. Ruotsin lihantarkastusmaksut

Marjatta Rahkio on selvittänyt raportissaan yksityiskohtaisesti Ruotsin lihantarkastusmaksuja ja verrannut lihantarkastuskustannuksia myös muissa pohjoismaissa (selvityksen kohta 7).

Lihantarkastuksesta aiheutuvat kustannukset määritellään yrityskohtaisesti lihantarkastukseen ja siihen liittyvien toimenpiteiden vaatiman ajan perusteella. Näiden perusteella määrätään lihantarkastushenkilökunnan vuosittainen tarve. Kun tämä kerrotaan valvontatunnin hinnalla (780 SEK = 72,8 €) saadaan yrityksen vuosittainen maksu.

Ruotsin valtio on myöntänyt lihantarkastusmaksuille subventiota kolmen vuoden siirtymäajan verran. Siirtymäaika päättyy vuoden 2010 lopussa eikä toukokuussa 2010 ole tietoa subvention jatkumisesta. Subventio määrätään seuraavasti: alle 100 eläinyksikön osalta toimija maksaa vain EU-vähimmäismaksun. 101–1000 eläinyksikkömäärän osalta yritys maksaa kaksi kertaa EU-

vähimmäismaksun. 1000 eläinyksikön yli menevää tuotannon osaa ei subventoida. Nämä subventiot myönnetään kaikille teurastamoille, myös isoille. Vuosittainen maksuhelpotus on kaikkiaan noin 9 miljoonaa kruunua eli noin 900 000 €.

Marjatta Rahkion raportissa on selvitetty subvention vaikutuksia pienteurastamoihin: esimerkiksi jos pieni teurastamo teurastaa vuosittain 100 nautaa, se maksaa jokaisesta naudasta EU-vähimmäismaksun eli 5 € ja vuosimaksu on 500 € (4 600 SEK). Tarvittava tarkastusaika 100 nautaa kohden on 60 h ja ilman subventiota yrittäjä maksaisi 46 800 SEK eli n. 4 300 € vuodessa. Yrityksen saama kustannushelpotus 100 naudan teurastamisen osalta on siten noin 3 800 €. Vastavasti, jos pieni teurastamo teurastaa esimerkiksi 500 sikaa, se maksaa jokaisesta siasta EU-vähimmäismaksun eli 1 € ja yhteensä 500 € vuodessa.

4.1.4. Vertailua muiden Pohjoismaiden lihan tarkastusmaksuihin

Lihantarkastuskustannuksia eri pohjoismaissa on vertailtu pohjoismaisen ministerineuvoston puitteissa laaditussa raportissa "Risk-based meat inspection in a Nordic context" ja sen liitteessä A (http://www.norden.org/en/publications/publications/2006-585/at_download/publicationfile). Kustannuksia on vertailtu myös Marjatta Rahkion selvityksen kohdassa 7. Kaikki teurastamot (Ruotsi, Tanska, Suomi) maksavat lihan tarkastuksesta todellisten kustannusten mukaan. Ruotsissa isoilta teurastamoilta peritään korkeampia lihan tarkastusmaksuja kuin Suomessa Eviran valvomilta teurastamoilta.

Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa pienteurastamojen lihan tarkastusmaksuja on kohtuullistettu ja ne ovat siten pienemmät kuin suomalaisten pienteurastamoiden maksamat maksut. Ainoastaan joissain tapauksissa norjalaisten pienteurastamoiden lihan tarkastusmaksut ovat korkeammat kuin suomalaisten. Ruotsissa tuki kylläkin loppuu vuoden 2010 lopussa eikä tätä muistiota kirjoitettaessa ole selvillä, tullaanko sitä jatkamaan. Norjassa on säädetty enimmäismaksu, joka on 1 NOK/kg (0,11 €/kg) eli EU-vähimmäismaksuun nähden enimmäismaksu on noin kuusinkertainen. Myös Tanskassa valtio kustantaa pienteurastamojen lihan tarkastuksesta osan.

4.2. Työryhmän ehdotus lihan tarkastusmaksujen subventoinnista

Työryhmä katsoo, että erityisesti pienteurastamojen lihan tarkastusmaksuja tulisi kohtuullistaa Suomessa. Tarkastusmaksut aiheuttavat pienteurastamoille merkittävän taloudellisen kustannuksen suhteessa yritysten liikevaihtoon. Tarkastus perustuu unionitason lainsäädäntöön eikä sitä voida tehdä yrityksen omavalvontana. Siksi teurastamotoiminnalla ei ole muihin elintarvikeyrityksiin verrattuna samanlaisia mahdollisuuksia saada tarkastusmaksuista helpotuksia riskiperusteisesti.

Lihantarkastukseen liittyvistä maksuista on niiden vähimmäistason osalta säädetty asetuksessa (EY) N:o 882/2004. Siten maksujen subventointi tasolle, joka ei alita asetuksessa säädettyjä vähimmäismaksuja, on unionilainsäädännön mukaista eikä muodosta kiellettyä valtiontukea.

Ruotsissa on käytössä vuosina 2008–2010 tuki lihan tarkastukselle, joka on pääosin suunnattu pienteurastamoille. Tukea maksetaan vuosittain 9 miljoonaa kruunua eli noin 900 000 euroa. Tuen jatkamisesta vuoden 2010 jälkeen ei vielä ole tehty päätöksiä.

Pienteurastamoiden toiminta muodostaa perustan mm. lähiruokaan panostaville elintarvikealan toimijoille. Siten lihan tarkastuksen tukeminen pienteurastamoissa edesauttaa myös maaseudun elinvoiman säilyttämistä ja kehittämistä. Erityisen merkittävää pienteurastamojen toiminta on lammasalouden kannalta, sillä pienteurastamoissa teurastetaan neljä viidestä teuraslampaasta. Tämän vuoksi työryhmä pitää perusteltuna, että lihan tarkastusmaksujen subventioita painotetaan lampaiden osalta.

Subvention maksamisen tulisi olla mahdollisimman yksinkertaista ja kustannustehokasta. Lihantarkastuksen järjestämistä vaihtoehtoja sekä niiden vaikutuksia subvention maksamiseen on käsitelty kohdassa 3.3.

4.2.1. Subventiotarve

Marjatta Rahkion selvityksen mukaan (kohta 6) pienteurastamojen lihantarkastusmaksut olivat vuonna 2007 noin 500 000 €. Vaikka pienteurastamot ovat vähentyneet vuodesta 2007, ei niissä teurastettavien eläinten lukumäärässä (siipikarjaa lukuun ottamatta) ole tapahtunut suuria muutoksia, joten varsinaisen lihantarkastuksen kustannukset lienevät vuonna 2011 samaa luokkaa kuin vuonna 2007.

Suurin osa pienteurastamoista teurastaa eläimiä 1-2 kertaa viikossa. Tarkastukseen kuluu viikossa aikaa keskimäärin noin 3,5 h. Jos pienteurastamo teurastaa kahtena päivänä viikossa, elävänä tarkastukseen kuluu ennen teurastusta 1 tunti, ruhojen tarkastamiseen ja seuraavan päivän elävänä tarkastamiseen 2 tuntia ja seuraavan päivän ruhojen tarkastamiseen 1 tunti eli yhteensä 4 tuntia. Jos viikossa on vain yksi teurastuspäivä, kuluu aikaa 3 h. Siipikarjateurastamoissa teurastetaan suurempi määrä eläimiä yhdellä kerralla ja teurastuskertoja on noin 30 vuoden mittaan. Aikaa kuluu vastaavalla tavalla kuin punaisen lihan tarkastuksessa.

Pienteurastamoissa teurastettiin noin 15 500 eläinyksikköä vuonna 2007. Tarkastuksesta on perittävä EU-vähimmäismaksu, joka on keskimäärin 5 € eläinyksikköä tai 0,02 € kiloa kohden. Vuonna 2007 EU-vähimmäismaksu olisi siten ollut noin 53 000 €.

Taulukko. Pienteurastamoissa teurastetut eläinmäärät vuoden 2007 mukaan

Eläinlaji	Ruhoja	Eläinyksiköitä	Laskennallinen tarkastusmaksu (eläinyksiköiden suhteessa)	Laskennallinen tarkastusmaksu – EU-vähimmäismaksu (subventio)
Nauta	1 600	1 600	57 000	49 000
Hevonen	100	100	3 500	3 200
Sika	24 000	4 800	170 000	146 000
Lammas ja vuohi	26 600	2 660	95 000	88 350
Siipikarja**	909 000	6 360	225 000	206 800
YHTEENSÄ	961 300	15 520	550 500	493 350

***) Lintujen määrä on muutettu eläinyksiköiksi siten että 150 000 lintua vastaa 1000 eläinyksikköä. TIKEN tilastojen mukaan laskettu teuraslintujen määrä on jaettu kanojen ja kalkkunoiden kesken, osa linnuista on ankoja ja hanhia.

Yhden tarkastustunnin hinta kunnissa on keskimäärin noin 45 € ja viikon tarkastusmaksu siten 157 €. Tarkastustoimintaan ja laskutukseen liittyvät toimistokulut (yleiskulut ym.) aiheuttavat noin 1,23-kertoimen lisän kustannuksiin. Tarkastuksen viikoittainen kustannus pienteurastamossa olisi siten noin 200 € ja kokonaiskustannus koko maassa noin **550 000 €vuodessa**.

Toimijan tulee maksaa vähintään asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukainen vähimmäismaksu. Mikäli kaikissa pienteurastamoissa perittäisiin vain EU-vähimmäismaksut, olisivat tarkastusmaksut yhteensä noin **50 000 €vuodessa**. Tällöin subventiotarve olisi noin **500 000 euroa vuodessa**.

4.2.2. Subventiomallit

Työryhmä on käsitellyt kahta mallia pienteurastamojen lihantarkastuskustannusten subventoimiseksi:

- tuki lihantarkastuksen järjestäjälle (kunnalle tai valtiolle)
- tuki lihantarkastuksen tilaajalle (pienteurastamolle)

Tuki lihantarkastuksen järjestäjälle nykymallissa eli kunnille edellyttäisi uuden, erillisen valtionosuusjärjestelmän luomista. Elintarvikelain 85 §:n mukaan kunnalle maksetaan valtionosuutta, kuten siitä säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta

(733/1992). Koska kunnalla on elintarvikelain mukaan mahdollisuus päättää omasta taksastaan, vaihtelisivat lihantarkastusmaksut käytännössä huomattavastikin kuntien välillä. Tästä johtuen valtion tuki kunnalle tarkastuksen järjestäjänä johtaisi tuen epätasaiseen jakautumiseen eri pienteurastamoyrittäjien välillä. Vaihtoehto olisi myös hallinnollisesti raskas ja edellyttäisi Eviraan tai aluehallintovirastoihin lisäresursseja tuen maksatukseen.

Jos pienteurastamojen lihantarkastus annettaisiin aluehallintovirastojen tehtäväksi, tulisi aluehallintovirastojen toimintamenoihin tehdä tukea koskeva lisäys. Aluehallintovirastojen toimintamenot kuuluvat valtiovarainministeriön pääluokkaan eikä menolisäystä voitaisi siten tehdä pääluokan sisäisenä määrärahasiirtona. Taloushallinnon pitämiseksi mahdollisimman yksinkertaisena olisi lihantarkastustehtävät syytä keskittää yhden aluehallintoviraston tehtäväksi.

Pienteurastamojen lihantarkastuksen siirtäminen samaan organisaation kuin suurten teurastamojen lihantarkastus olisi tuen maksatuksen kannalta yksinkertaisin ratkaisu. Tällöin tarvittava määrärahalisäys voitaisiin tehdä maa- ja metsätalousministeriön pääluokan sisäisenä siirtona.

Lihantarkastuksen tilaajalle eli pienteurastamolle suoraan maksettava tuki voitaisiin toteuttaa samalla mallilla kuin esimerkiksi raatokeräilyn tuki (momentti 30.30.41 eräät korvaukset). Teurastamo maksaisi EU-vähimmäismaksun eläinyksikköön suhteutettuna. Tuki teurastamolle olisi noin 32 € teurastettavaa eläinyksikköä kohden. Tällöin tuen yksikköhinta olisi kaikille toimijoille sama. Koska teurastamo saisi tukea teurastettavien eläinten määrän mukaan, hyötyisi teurastamo sitä enemmän, mitä useampi eläin teurastettaisiin ja tarkastettaisiin samalla kerralla. Tuen vaatima määräraha (500 000 €) otettaisiin maa- ja metsätalousministeriön kehysten puitteista. Tuen maksaminen yksittäisille yrityksille, vaikkakin vain kerran vuodessa, aiheuttaisi merkittäviä hallinnollisia kustannuksia suhteessa maksettavana olevan tuen määrään.

Edellä olevan perusteella työryhmä katsoo, että subvention maksatuksen kannalta olisi tarkoituksenmukaisinta, että pienteurastamojen lihantarkastus ja lihantarkastuksen subvention toteuttaminen siirrettäisiin valtion järjestettäväksi.

4.2.3. Subvention käytännön toteutus

Työryhmä ehdottaa, että subventio maksettaisiin jäljempänä olevien taksamallien mukaisesti. Läpinäkyvyyden vuoksi työryhmä ehdottaa yhdenmukaista lihantarkastustaksaa pienteurastamoille. Taksa perustuisi tarkastettujen eläinten määrään ja eläinlajeihin. **Lihantarkastusmaksun lisäksi pienteurastamolta perittäisiin vuotuinen laitosvalvontamaksu.**

Pienet teurastamot

Eläinlaji	Subventio €	Perittävä maksu €
Nauta	4	10
Hevonen	4	10
Sika	4	1,4
Lammas ja Vuohi	5	1,4
Siipikarja: kana	0,2	0,05
Siipikarja; ankka, hanhi ja kalkkuna	0,2	0,1
Tarhattu kani	0,2	0,05

Vuonna 2009 pienteurastamoissa teurastettujen eläinmäärien mukaan maksuja olisi peritty noin 126 000 €, ja vuonna 2007 noin 198 000 €. Subventiota olisi tarvittu vuonna 2009 noin 320 000 € ja vuonna 2007 noin 436 000 €.

Perittävä maksu on asetettu siten että EU-vähimmäismaksuvaatimus täytyisi.

Riistan käsittelylaitokset

Eläinlaji	Subventio €	Perittävä maksu €
Pienet riistalinnut	0,05	0,05
Pienriista	0,05	0,1
Isot linnut	2	1
Villisia	4	2
Märehtijät	4	2,35

Subventio kohdistuisi ensimmäiseen 1000 eläinyksikköön punaisen lihan osalta ja ensimmäiseen 150 000 lintuun.

Muodostettaessa 1000 eläinyksikköä teuraseläinten määrät laskettaisiin yhteen siten kuin se olisi kokonaisedullisinta yrityksen näkökulmasta noudattaen eläinlajien suhdetta, jossa isot märehitjät olisivat 1 eläinyksikkö, sika/villisika olisi 0,2 eläinyksikköä, pienet märehitjät 0,5 eläinyksikköä ja pienriista 0,01 eläinyksikköä. Karhuista perittäisiin sama maksu ja maksettaisiin sama subventio kuin isoista märehitjöistä.

Erillisiä riistankäsittelylaitoksia ei ole vuosien 2007–2009 laitosiedoissa ja tarkempaa arviota subvention määrästä ja perittävästä kokonaismaksuista ei ole tehty.

Perittävä maksu on asetettu siten, että EU-vähimmäismaksuvaatimus täyttyisi.

Eriävä lausuma

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Eriävä lausuma

Valtiovarainministeriön edustajana katson, että lihantarkastusmaksujen tulee kattaa lihantarkastuksesta valtiolle aiheutuvat kokonaiskustannukset. Koska suoritteen tuottaminen on seurausta suoritteen vastaanottajan taloudellisesta toiminnasta, ei ole olemassa perusteita kohtuullisuussyistä alentaa valtion maksuja alle omakustannusarvon ja näin tätä kautta subventoida lihantuotantoa. Valtion maksuperustelaki edellyttää, että valtio perii valtiolle suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kokonaiskustannuksia vastaavat maksut. EU:n asettamat vähimmäismaksut on asetettu hyvin alhaiselle tasolle eikä jäsenvaltiolla ole velvollisuutta käyttää näin alhaista maksutasoa. Perusteena tuelle ei voi olla se, että subventioraha voitaisiin siirtää maa- ja metsätalousministeriön toisaalta säästyvistä varoista. Ns. automaattisäästöjä ei tule käyttää muiden menojen lisäämiseen.

Lihantarkastuksen organisointi tulee tehdä mahdollisimman kustannustehokkaasti ja julkisia resursseja säästävasti. Hallinto- ja kuntaministeri asetti 21.1.2010 laajapohjaisen aluehallinnon uudistamisen seurantaryhmän. Ryhmän tehtävänä on mm. tehdä selvitys ja tarvittavat toimenpide-ehdotukset aluehallintouudistuksen ulkopuolelle jääneistä organisaatioista. Tehtävän valmistelemiseksi seurantaryhmä asetti 9.3.2010 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella toimintojen kokoamista uusiin aluehallintoviranomaisiin. Työryhmän organisaatioehdotus tulee ennen linjausten tekemistä viedä arvioitavaksi ko. työryhmään.

Helsingissä 22. päivänä kesäkuuta 2010

Kirsti Vallinheimo
neuvotteleva virkamies

LIITTEET

LIITE 1 Lihantuotantotilastoja

Vuosi År Year	Naudanliha Nötkött Beef	Sianliha Svinkött Pork	Lampaan- ja karit- sanliha Får- och lammkött Mutton and lamb	Siipikarjanliha Fjäderfäkött Poultry meat		
					Yhteensä Total Total	Broilerinliha Broilerkött Broiler meat
milj. kg - million kg						
1990	118,16	186,97	1,10	33,18		
1991	121,70	177,03	1,06	37,35		
1992	117,28	176,04	1,19	35,81		
1993	106,35	169,18	1,30	34,65		
1994	<u>107,62</u>	<u>170,66</u>	1,48	39,42		
1995	<u>96,17</u>	<u>167,55</u>	1,57	42,56	37,54	1,09
1996	96,55	171,82	1,35	49,43	44,14	1,18
1997	99,61	179,67	1,27	52,73	47,56	1,35
1998	93,76	184,52	1,18	61,05	55,06	2,50
1999	90,48	181,86	0,91	66,10	59,57	3,98
2000	91,43	172,79	0,75	64,38	56,31	5,57
2001	89,77	173,70	0,67	75,65	64,23	8,86
2002	90,73	184,24	0,64	82,60	68,21	12,17
2003	95,82	193,22	0,59	83,73	68,01	14,31
2004	93,28	198,49	0,65	86,98	70,45	14,50
2005	86,72	203,61	<u>0,62</u>	86,99	71,33	13,79
2006	87,15	208,27	0,65	87,96	74,02	12,29
2007	88,57	213,32	0,74	95,37	82,35	11,39
2008	<u>81,90</u>	217,07	0,77	100,86	89,15	9,97
2009 ¹⁾	82,05	205,81	0,76	94,87	84,93	8,63

Luvut sisältävät myös nautojen, sikojen ja lampaiden kotiteurastukset vuosina 1990-2009 sekä siipikarjan kotiteurastukset vuosina 1990-2007.

Siffrorna inkluderar också hemspekt av nötkreatur, svin och får åren 1990-2009 samt hemspekt av fjäderfä åren 1990-2007.

¹⁾ Nautojen kotiteurastukset perustuvat otantatutkimuksesta saatuun tietoon vuonna 2009. Vuosina 2001-2008 nautojen kotiteurastusmäärät

ovat perustuneet nautarekisteriin ja sitä aikaisempina vuosina otantatutkimukseen.

och under tidigare år på urvalsundersökningen.

Information for the years before 2001 is based on sample surveys.

Vaakasuora viiva, joka katkaisee aikasarjan, osoittaa että viivan eri puolilla olevat tiedot eivät ole täysin verrannollisia.

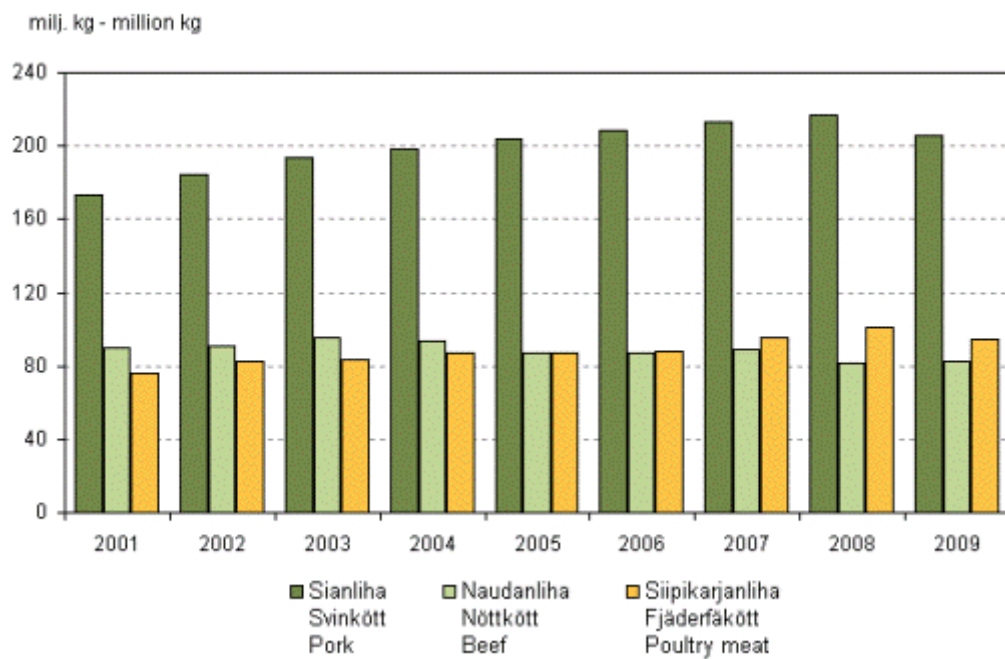
En horisontal linje, som avskedar en tidsserie, visar att uppgifterna på olika sidor om linjen inte är fullt jämförbara.

Horizontal line cutting the time series indicates that the data on different sides of the line are not fully comparable.

Lähde: Tike, Lihan kokonaistuotanto ja Teurastamotilasto

Källa: Tike, Totalproduktionen av kött och Slakteristatistik
Source: Tike, Total meat production and Slaughterhouse statistics

Lihantuotanto vuosina 2001 - 2009 (TIKE)

LIITE 2 Lihantarkastuslainsäädäntö

Tarkastuseläinlääkärin tehtävät ja läsnäolovaatimukset

1. EU-LAINSÄÄDÄNTÖ

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o **882/2004** rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta (*valvonta-asetus*)

- virallisen valvonnan yleiset vaatimukset (mm. jääviys)
- lihantarkastuksen vähimmäismaksut

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o **854/2004** ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä (*eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonta-asetus*)

- yksityiskohtaiset säädökset lihantarkastuksesta
- tarkastushenkilökunnan pätevyysvaatimukset

Komission asetus (EY) N:o **2074/2005** asetuksen 853/2004 soveltamisalaan kuuluvia tuotteita sekä asetusten 854/2004 ja 882/2004 mukaisen virallisen valvonnan järjestämistä koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden vahvistamisesta, poikkeuksen tekemisestä asetukseen 852/2004 sekä asetusten 853/2004 ja 854/2004 muuttamisesta (*toimeenpanoasetus*) (muutettu komission asetuksella **1244/2007**)

- asetuksen 854/2004 soveltaminen visuaalisesti eli silmämääräisesti tehtävien tarkastusten osalta sekä sen suhteen, milloin virkaeläinlääkärin läsnäolo koko *post mortem* -tarkastuksen ajan ei ole välttämätöntä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o **853/2004** eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä (*eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus*)

- teurastamon velvollisuudet mm. elintarvikeketjuinformaation suhteen ja sairaiden eläinten erottamisen osalta

1.1. Asetus (EY) N:o 854/2004

1.1.1. Tarkastushenkilökunnalle asetettavat vaatimukset

Tarkastushenkilökuntaan kuuluvat virkaeläinlääkäri (*tarkastuseläinlääkäri*) ja virallinen avustaja (*tarkastusapulainen*). Siipikarjanlihan ja jäniseläinten teurastamoissa voidaan lihantarkastuksessa kuitenkin käyttää myös teurastamon henkilökuntaa (*tarkastusavustaja*).

Tarkastushenkilökunnalle asetettavista vaatimuksista on säädetty asetuksen (EY) N:o 854/2004 artiklassa 5 (yleiset vaatimukset) sekä liitteen I jakson III luvuissa III (tehtävät) ja IV (pätevyys).

Tarkastuksissa avustavan siipikarjateurastamon henkilökunnan pätevyysvaatimukset ovat samat kuin virallisen avustajankin. Teurastamon henkilökunnan tulee olla riippumattomia teurastamon tuotantohenkilökunnasta ja sen on raportoitava puutteista virkaeläinlääkärille. Jos käytetään teurastamon henkilökuntaa, on virkaeläinlääkärin oltava paikalla koko *ante* ja *post mortem* -tarkastuksen ajan.

1.1.2. Tarkastushenkilökunnan tehtävät ja läsnäolo

Asetuksen (EY) N:o 854/2004 artikloissa 4 ja 5 on säädetty, mitkä teurastamisen valvontaan liittyvät tehtävät kuuluvat virkaeläinlääkärille, mitkä virallisille avustajille ja missä tehtävissä voi käyttää teurastamon henkilökuntaa.

Viralliset avustajat voivat avustaa virkaeläinlääkäreitä sekä *ante mortem* että *post mortem* -tarkastuksessa. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että siipikarjan ja jäniseläinten teurastamoissa teurastamon henkilökunta hoitaa virallisen avustajan tehtäviä.

Pääsääntö on, että virkaeläinlääkäri on teurastamossa läsnä sekä *ante mortem* että *post mortem* -tarkastuksen ajan.

***Ante mortem* -tarkastus**

Ante mortem -tarkastuksen suorittaa virkaeläinlääkäri ja se tulee tehdä 24 h kuluessa eläinten saapumisesta teurastamoon ja korkeintaan 24 h ennen teurastusta (liite I, jakso I, luku II, kohta B). Virallinen avustaja voi tehdä alustavan tarkastuksen ja avustaa käytännön tehtävissä.

Sioille, siipikarjalle ja tarhatulle riistalle *ante mortem* -tarkastus voidaan tehdä myös tilalla aikaisintaan kolme päivää ennen eläinten saapumista teurastamoon. Virkaeläinlääkäriin lisäksi tarkastuksen voi suorittaa hyväksytty eläinlääkäri. Näissä tapauksissa teurastamossa voidaan tehdä rajoitettu *ante mortem* -tarkastus, jonka voi suorittaa virallinen avustaja kohdassa 1.1.2.1. mainituin ehdoin.

***Post mortem* -tarkastus**

Viralliset avustajat ja siipikarjateurastamoissa myös teurastamon henkilökunta voivat avustaa tarkastuseläinlääkäreitä *post mortem* -tarkastuksessa. Muualla kuin teurastamossa hätäteurastetun eläimen tarkastusta ei kuitenkaan voi suorittaa muu kuin virkaeläinlääkäri.

1.1.2.1. Poikkeukset virkaeläinlääkäriin läsnäolosta

Tarkastuseläinlääkäriin läsnäolosta voidaan poiketa asetuksen (EY) N:o 854/2004 liitteen I, jakson III luvun 2 kohdan b mukaisesti. Tätä on tarkennettu komission asetuksella (EY) N:o 1244/2007. Tarkastuseläinlääkäriin läsnäolosta ei voida poiketa käytettäessä teurastamon henkilökuntaa.

***Ante mortem* -tarkastus**

Jos virkaeläinlääkäri tai hyväksytty eläinlääkäri on tehnyt *ante mortem* -tarkastuksen tilalla (sika, siipikarja tai tarhattu riista) ja tarkastanut elintarvikeketjua koskevat tiedot, voi virallinen avustaja suorittaa elävänä tarkastuksen teurastamossa edellyttäen, että elintarvikeketjua koskevat tiedot eivät viittaa ongelmiin ja eläinten yleinen terveydentila ja hyvinvointi ovat tyydyttävät. Virkaeläinlääkäriin on säännöllisesti valvottava virallisen avustajan työtä.

***Post mortem* -tarkastus**

Virkaeläinlääkäriin ei tarvitse olla läsnä koko *post mortem* -tarkastuksen ajan, jos *post mortem* -tarkastuksen tekee virallinen avustaja, ja virkaeläinlääkäri valvoo avustajan työtä sekä tarkastaa avustajan erilleen laittaman *post mortem* -tarkastuksessa epäilyttäväksi määritellyn lihan. Siipikarjan ja jäniseläinten lihan avustaja voi kuitenkin hylätä lihan ilman, että virkaeläinlääkäri tarkastaa sen, edellyttäen että eläinlääkäri valvoo avustajien työtä.

Poikkeus tarkastuseläinlääkäriin läsnäolosta voidaan myöntää ajoittain toimivalle teurastamolle viranomaisen riskinarvioinnin perusteella (käytännössä kaikki pienteurastamot kuuluvat asetukseen tarkoitetuihin ajoittain toimiviin teurastamoihin).

2. KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1. Elintarvikelaki (23/2006)

Lihantarkastuksen järjestämisestä säädetään elintarvikelain 43 §:ssä. Pienteurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksessa tarkastuksen ja valvonnan suorittaa kunnan valvontaviranomainen ja poroteurastamoissa aluehallintoviraston palveluksessa oleva eläinlääkäri. Varsinaisissa teurastamoissa tarkastuksen ja valvonnan tekevät Evira ja sen tarkastuseläinlääkärit.

Lihantarkastuksessa ja laitoksen valvonnassa voidaan käyttää apuna tätä tarkoitusta varten koulutettuja valtion tai kunnan palveluksessa olevia tarkastusapulaisia. Siipikarjateurastamossa ja siipikarjan pienteurastamossa voidaan käyttää apuna myös elintarvikealan toimijan palveluksessa olevaa henkilökuntaa.

Pienteurastamossa voidaan teurastaa viikossa 20 eläinyksikköä ja vuodessa 1000 eläinyksikköä (nauta- ja kavioläin on 1 eläinyksikkö, sika 0,2 ja lammas ja vuohi 0,1 yksikköä). Siipikarjan pienteurastamossa voidaan teurastaa 150 000 lintua vuodessa.

2.2. MmMa lihentarkastuksesta (38/EEO/2006)

Lihantarkastusasetus perustuu asetukseen (EY) N:o 854/2004. Siinä tarkennetaan Suomen toimivaltaiset viranomaiset sekä säädetään kansallisesti tietyistä asioista.

Asetuksen 5 §:ssä on säädetty, että jos eläimille tehdään *ante mortem* -tarkastus alkutuotantopaikalla, tarkastuksen voi tehdä teurastamoon lähetettävien eläinten osalta teurastamon tarkastuseläinlääkäri tai kunnan virkaeläinlääkäri sekä poroteurastamoon lähetettävien eläinten osalta aluehallintoviraston palveluksessa oleva eläinlääkäri.

Lihantarkastuksen järjestämisestä, tarkastushenkilökunnasta ja sen läsnäolosta on säädetty asetuksen liitteen 1 luvuissa 1-4. Tarkastushenkilökunnan tehtävien ja läsnäolon suhteen viitataan asetukseen (EY) N:o 854/2004. Jos tarkastuseläinlääkärin läsnäoloa on vähennetty *ante mortem* ja *post mortem* -tarkastuksessa asetuksen (EY) N:o 854/2004 mukaisesti, tulee siitä ilmoittaa Eviraan ja ao. aluehallintovirastoon.

Valvontaviranomainen voi hyväksyä, että siipikarjateurastamon ja siipikarjan pienteurastamon henkilökunta avustaa tarkastuseläinlääkäriä asetuksessa (EY) N:o 854/2004 määrättyin edellytyksin. Tästä hyväksymisestä on ilmoitettava Eviraan.

3. JOUSTOMAHDOLLISUUDET

- 1) virallisten avustajien käyttö pienteurastamoissa: tällä hetkellä näitä ei ole ja koulutettujen avustajien saanti on vaikeaa.
- 2) *ante mortem*
 - a) virkaeläinlääkärin sijasta voitaisiin käyttää hyväksytyjä eläinlääkäreitä. Kansallinen lainsäädäntö estää tämän, mutta kunnat voivat palkata yksityiseläinlääkäreitä määräaikaisiin/osa-aikaisiin virkasuhteisiin
 - b) tilalla tehtävän *ante mortem* -tarkastuksen aikarajan muuttaminen pidemmäksi kuin 3 vuorokautta (vaatii EU-lainsäädännön muutoksen eikä jäsenvaltioilla tällä hetkellä tunnu olevan halukkuutta muuttaa tätä)
- 3) *post mortem*: EU-lainsäädännön sallimat joustomahdollisuudet ovat jo käytössä.

Otteita EU:n lihantarkastuslainsäädännöstä

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus asetus (EY) N:o 854/2004

2 artikla

Määritelmät

1. Tässä asetuksessa:

- f) ”virkaeläinlääkärillä” tarkoitetaan eläinlääkärinä, joka on tämän asetuksen mukaisesti kelpoinen toimimaan virkaeläinlääkärinä ja jonka toimivaltainen viranomaisena on nimittänyt;
- g) ”hyväksytyllä eläinlääkärillä” tarkoitetaan eläinlääkärinä, jonka toimivaltainen viranomaisena on nimennyt suorittamaan puolestaan erityistä virallista valvontaa tiloilla;
- h) ”virallisella avustajalla” tarkoitetaan henkilöä, joka on tämän asetuksen mukaisesti kelpoinen toimimaan virallisena avustajana, jonka toimivaltainen viranomaisena on nimittänyt ja joka työskentelee virkaeläinlääkärin valvonnassa ja hänen vastuullaan

5 artikla

Tuore liha

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuoreen lihan virallinen valvonta toteutetaan liitteen I mukaisesti.

1) Virkaeläinlääkärin on suoritettava liitteessä I olevan I jakson II luvun yleisten vaatimusten ja IV jakson erityisten vaatimusten mukaisesti tuoretta lihaa markkinoille saattavissa teurastamoissa, riistankäsittelylaitoksissa ja leikkaamoissa tarkastustehtäviä, jotka koskevat erityisesti:

- a) elintarvikeketjua koskevia tietoja;
- b) *ante mortem* -tarkastusta;
- c) eläinten hyvinvointia;
- d) *post mortem* -tarkastusta;
- e) erikseen määriteltyä riskiainesta ja muita eläimistä saatavia sivutuotteita; ja
- f) laboratoriotarkastuksia.

2) Kotieläiminä pidettyjen sorkka- ja kavioläimien ruhojen ja tarhattujen riistanisäkkäiden ruhojen, jäniseläimiä lukuun ottamatta, ja luonnonvaraisen suurriistan sekä puoliruhojen, neljännesten ja osien, jotka saadaan leikkaamalla puoliruhot kolmeen kappaleeseen, terveystarkastukset on tehtävä teurastamoissa ja riistankäsittelylaitoksissa liitteessä I olevan I jakson III luvun mukaisesti. Terveystarkastukset tekee virkaeläinlääkäri tai ne tehdään hänen vastuullaan, kun virallisessa valvonnassa ei ole ilmennyt minkäänlaisia puutteita, joiden perusteella liha ei kelpaa ihmisravinnoksi.

3) Virkaeläinlääkärin on 1 ja 2 kohdassa mainitun valvonnan jälkeen toteutettava asianmukaiset toimenpiteet liitteessä I olevan II jakson mukaisesti ja erityisesti seuraavilta osin:

- a) tarkastustuloksista ilmoittaminen;
- b) elintarvikeketjua koskeviin tietoihin liittyvät päätökset;
- c) eläviä eläimiä koskevat päätökset;
- d) eläinten hyvinvointia koskevat päätökset;
- e) lihaa koskevat päätökset.

4) Viralliset avustajat voivat avustaa virkaeläinlääkärinä liitteessä I olevassa I ja II jaksossa tarkoitettua virallisen valvonnan suorittamisessa III jakson I luvun mukaisesti. Tällöin heidän on työskenneltävä osana riippumatonta tarkastusryhmää.

5) a) Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niillä on riittävästi virallista henkilökuntaa suorittamaan liitteessä I edellytetty virallinen valvonta III jakson II luvussa määritellyn tarkastustiheyden mukaisesti.

b) Teurastuslinjan virallisen henkilökunnan määrää tietyn teurastamon osalta arvioitaessa on noudatettava riskeihin perustuvaa lähestymistapaa. Toimivaltainen viranomaisena päättää toimintansa osallistuvan virallisen henkilökunnan määrän ja sen on oltava sellainen, että kaikki tämän asetuksen vaatimukset täyttyvät.

6) a) Jäsenvaltiot voivat sallia teurastamoiden henkilökunnan avustaa virallisessa valvonnassa suorittamalla virkaeläinlääkärin valvonnassa tietyt siipikarjanlihan ja jäniseläintenlihan tuotantoon liittyvät erityistehtävät liitteessä I olevan III jakson III luvun A osan mukaisesti. Tällöin niiden on varmistettava kyseisiä tehtäviä suorittavan henkilökunnan osalta, että:

- i) heillä on tarvittava pätevyys ja että he osallistuvat koulutukseen kyseisten säännösten mukaisesti;
- ii) he ovat riippumattomia tuotantohenkilökunnasta; ja
- iii) he raportoivat puutteista virkaeläinlääkärille.

b) Jäsenvaltiot voivat myös sallia teurastamoiden henkilökunnan suorittavan näytteiden ottoon ja kokeiden tekoon liittyviä erityistehtäviä liitteessä I olevan III jakson III luvun B osan mukaisesti.

7) Jäsenvaltioiden on varmistettava, että virkaeläinlääkäreillä ja virallisilla avustajilla on tarvittava pätevyys ja että he osallistuvat koulutukseen liitteessä I olevan III jakson IV luvun mukaisesti.

LIITE I

TUORE LIHA

I JAKSO: VIRKAELÄINLÄÄKÄRIN TEHTÄVÄT

III JAKSO: VASTUUNJAKO JA TARKASTUSTIHEYS

I LUKU: VIRALLISET AVUSTAJAT

Viralliset avustajat voivat avustaa virkaeläinlääkäreitä kaikissa tehtävissä seuraavin rajoituksin ja IV jaksossa esitettyjen erityisten sääntöjen mukaisesti:

1. toiminnan tarkastamistehtävien osalta viralliset avustajat voivat ainoastaan kerätä tietoa hyvistä hygieniakäytännöistä ja HACCP-järjestelmään perustuvista menettelyistä;
2. *ante mortem* -tarkastuksen sekä eläinten hyvinvointia koskevien tarkastusten osalta viralliset avustajat voivat ainoastaan tehdä eläimille alustavan tarkistuksen ja avustaa puhtaasti käytännöllisissä tehtävissä; ja
3. *post mortem* -tarkastuksen osalta virkaeläinlääkärin on säännöllisesti tarkistettava virallisten avustajien työ ja tarkastettava henkilökohtaisesti muualla kuin teurastamoissa hätäteurastetut eläimet.

II LUKU: TARKASTUSTIHEYS

1. Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että ainakin yksi virkaeläinlääkäri on paikalla:

- a) teurastamoissa sekä koko *ante mortem* -tarkastuksen että koko *post mortem* -tarkastuksen ajan, ja
- b) riistankäsittelylaitoksissa koko *post mortem* -tarkastuksen ajan.

2. Toimivaltainen viranomainen voi kuitenkin mukauttaa tätä menettelyä tietyissä teurastamoissa ja riistankäsittelylaitoksissa, jotka on määritetty riskianalyysin perusteella ja 18 artiklan 3 kohdan nojalla mahdollisesti säädettyjen perusteiden mukaisesti. Tällaisissa tapauksissa:

a) virkaeläinlääkärin ei tarvitse olla paikalla teurastamossa *ante mortem* -tarkastuksen aikana, jos:

- i) virkaeläinlääkäri tai hyväksytyt eläinlääkärit teki *ante mortem* -tarkastuksen alkuperätilalla, tarkisti elintarvikeketjua koskevat tiedot ja toimitti tarkistuksen tulokset teurastamossa työskentelevälle viralliselle avustajalle;
- ii) teurastamossa työskentelevä virallinen avustaja katsoo, etteivät elintarvikeketjua koskevat tiedot viittaa mahdollisiin ongelmiin elintarvikeeturvallisuuden kannalta ja että eläimen yleinen terveydentila ja hyvinvointi on tyydyttävä; ja
- iii) virkaeläinlääkäri varmistaa säännöllisesti, että virallinen avustaja suorittaa kyseiset tarkistukset asianmukaisesti;

b) virkaeläinlääkärin ei tarvitse olla koko ajan läsnä *post mortem* -tarkastuksen aikana (**ks. asetus 1244/2007**), jos:

- i) virallinen avustaja suorittaa *post mortem* -tarkastuksen ja laittaa erilleen kaiken lihan, jossa on poikkeavuuksia, ja kaiken muun samasta eläimestä peräisin olevan lihan;
- ii) virkaeläinlääkäri myöhemmin tarkastaa kaiken tällaisen lihan; ja
- iii) virallinen avustaja kirjaa käyttämänsä menetelmät ja tulokset siten, että virkaeläinlääkäri voi todeta, että vaatimuksia noudatetaan.

Siipikarjan ja jäniseläinten osalta virallinen avustaja voi kuitenkin hylätä lihan, jossa on poikkeavuuksia, eikä virkaeläinlääkärin tarvitse tarkastaa järjestelmällisesti kaikkea tällaista lihaa, jollei IV jakson säännöksistä muuta johdu.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettua joustavuutta ei sovelleta:

- a) hätäteurastettuihin eläimiin;
- b) eläimiin, joilla epäillään olevan jokin tauti tai tila, joka voi vaikuttaa haitallisesti ihmisten terveyteen;
- c) nautaeläimiin, jotka ovat peräisin karjoista, joita ei ole todettu virallisesti tuberkuloosista vapaiksi;
- d) nautaeläimiin, lampaisiin ja vuohiin, jotka ovat peräisin karjoista, joita ei ole todettu virallisesti luomistaudista vapaiksi;
- e) kun on puhjennut jokin OIE:n eläintautiluettelossa A tai tapauksen mukaan OIE:n eläintautiluettelossa B mainittu tauti. Tämä koskee eläimiä, jotka ovat herkkiä kyseiselle taudille ja jotka ovat peräisin kyseiseltä alueelta, kuten neuvoston direktiivin 64/432/ETY (1) 2 artiklassa määritellään;
- f) kun tarvitaan tiukempia tarkastuksia uusien tautien tai tiettyjen OIE:n eläintautiluettelossa B mainittujen tautien huomioon ottamiseksi.

4. Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että leikkaamoissa on paikalla virkaeläinlääkäri tai virallinen avustaja silloin, kun lihaa leikataan, niin usein kuin on tarpeen tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.

III LUKU: TEURASTAMON HENKILÖKUNNAN OSALLISTUMINEN TARKASTUKSIIN

A. SIIPIKARJASTA JA JÄNISELÄIMISTÄ SAATAVAN LIHAN TUOTANTOON LIITTYVÄT ERITYISTEHTÄVÄT

Jäsenvaltiot voivat seuraavin edellytyksin sallia, että teurastamon henkilökunnan jäsenet hoitavat virallisen koulutetun avustajan tehtäviä siipikarjasta ja jäniseläimistä saatavan lihan tuotantoa valvottaessa:

- a) Jos laitoksessa on sovellettu tämän asetuksen 4 artiklan 4 kohdan mukaista hyvää hygieniakäytäntöä ja HACCP-järjestelmään perustuvia menettelyjä vähintään 12 kuukauden ajan, toimivaltainen viranomaisena voi antaa laitoksen henkilöstön jäsenille luvan hoitaa virallisten avustajien tehtäviä. Tämä lupa voidaan antaa ainoastaan, jos laitoksen henkilöstö on saanut toimivaltaista viranomaisesta tyydyttävän, virallisten avustajien koulutusta vastaavan koulutuksen virallisten avustajien tehtäviin tai niihin erityistehtäviin, joita heillä on lupa suorittaa. Tämän henkilöstön on toimittava virkaeläinlääkärin valvonnassa, opastuksessa ja vastuulla. Virkaeläinlääkärin on tällöin oltava paikalla koko *ante mortem*- ja *post mortem* -tarkastusten ajan, hänen on valvottava näitä toimia ja tehtävä säännöllisesti suoritustestejä, joilla varmistetaan, että teurastamon henkilökunnan jäsenen toiminta täyttää toimivaltaisen viranomaisen vahvistamat erityiskriteerit, ja kirjattava suoritustestien tulokset asiakirjoihin. Jos laitoksen hygieniataso laskee henkilöstön toiminnan vuoksi, jos henkilöstö ei suorita tehtäviä asianmukaisesti tai jos henkilöstö hoitaa tehtävänsä tavalla, joka ei toimivaltaisen viranomaisen mukaan ole tyydyttävä, henkilöstö korvataan tältä osin virallisilla avustajilla. (muutettu asetuksella 1021/2008)
- b) Jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä tapauskohtainen periaatepäätös siitä, salliiko se edellä kuvatun järjestelmän käytön. Jos jäsenvaltio tekee periaatepäätöksen järjestelmän hyväksymisestä, sen on ilmoitettava komissiolle päätöksestään ja sitä koskevista ehdoista. Edellä kuvattua järjestelmää soveltavissa jäsenvaltioissa toimivat elintarvikealan toimijat voivat päättää vapaasti järjestelmän käytöstä. Toimivaltainen viranomaisena ei voi pakottaa elintarvikealan toimijoita ottamaan käyttöön edellä kuvattua järjestelmää. Jos toimivaltainen viranomaisena ei usko tietyn elintarvikealan toimijan täyttävän vaatimuksia, järjestelmää ei sovelleta kyseisessä laitoksessa. Toimivaltainen viranomaisena analysoi tämän arvioimiseksi tuotanto- ja tarkastuskirjanpitoa, laitoksen toimialaa, säännösten siihenastista noudattamista ja teurastamon henkilökunnan jäsenien asiantuntemusta, ammattietiikkaa ja vastuuntuntoa elintarvikealan turvallisuutta koskevissa kysymyksissä sekä muita asianmukaisia seikkoja.

B. TIETYT NÄYTTEENOTTO- JA TESTAUSTEHTÄVÄT

Teurastamon henkilökunta, jolle on annettu virkaeläinlääkärin valvonnassa erityiskoulutusta, voi virkaeläinlääkärin vastuulla ja valvonnassa suorittaa kaikkia eläinlajeja koskevia tiettyjä näytteenotto- ja testaustehtäviä.

IV LUKU: AMMATTIPÄTEVYYS

A. VIRKAELÄINLÄÄKÄRIT

B. VIRALLISET AVUSTAJAT

1. Toimivaltainen viranomaisena voi nimittää virallisiksi avustajiksi ainoastaan henkilöitä, jotka ovat osallistuneet koulutukseen ja läpäisseet kokeen seuraavien vaatimusten mukaisesti.
2. Toimivaltaisen viranomaisen on järjestettävä koe. Voidakseen osallistua kokeeseen henkilöiden on osoitettava, että he ovat saaneet:
 - a) vähintään 500 tuntia teoriaopetusta ja vähintään 400 tuntia käytännön opetusta 5 kohdassa määritellyillä aloilla; ja
 - b) tarvittavan lisäkoulutuksen virallisen avustajan tehtävien hoitamiseksi pätevällä tavalla.
3. Edellä 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu käytännön koulutus on suoritettava teurastamoissa ja leikkaamoissa virkaeläinlääkärin valvonnassa sekä tuotantotiloilla ja muissa asiaankuuluviissa laitoksissa.
4. Koulutuksen ja kokeiden on koskettava pääasiassa joko punaista lihaa tai siipikarjanlihaa. Kuitenkin niiden henkilöiden osalta, jotka ovat saaneet jompaakumpaa ryhmää koskevan koulutuksen ja jotka ovat läpäisseet kokeen, riittää osallistuminen ainoastaan suppeaan koulutukseen toista ryhmää koskevan kokeen läpäisemiseksi. Koulutuksen ja kokeen olisi tapauksen mukaan koskettava luonnonvaraista riistaa, tarhattua riistaa ja jäniseläimiä.
5. Virallisen avustajan koulutuksen on katettava seuraavat alat, ja niiden osaaminen on vahvistettava kokeella:
 - a) tuotantotilat:
 - i) teoreettinen osa:
 - karjatalouden tuntemus: organisaatio, tuotantomenetelmät, kansainvälinen kauppa jne.,
 - hyvät tuotantoeläinkasvatuksen toimintatavat,
 - perustiedot taudeista, erityisesti zoonooseista, viruksista, bakteereista, loisista jne.,
 - tautien seuranta, lääkkeiden ja rokotteiden käyttö, jäämien testaus,
 - hygienia- ja terveystarkastus,

- eläinten hyvinvointi tilalla ja kuljetuksen aikana,
- ympäristövaatimukset rakennuksissa, maatiloilla ja yleisesti,
- asiaankuuluva lainsäädäntö ja hallinnolliset määräykset,
- kuluttaja-asiat ja laadunvalvonta;

ii) käytännön osa:

- vierailut erilaisilla tiloilla, joissa käytetään eri kasvatustekniikoita,
- vierailut tuotantolaitoksissa,
- eläinten lastauksen ja purkamisen seuraaminen,
- laboratorioesittelyt,
- eläinlääkärin tarkastukset,
- dokumentaatio;

b) teurastamot ja leikkaamot:

i) teoreettinen osa:

- lihateollisuuden tuntemus: organisaatio, tuotantomenetelmät, kansainvälinen kauppa ja teurastus- ja leikkausmenetelmät,
- perustiedot hygieniasta ja hyvästä hygieniakäytännöstä ja erityisesti teollisuushygieniasta, teurastus-, leikkaamis- ja varastohygieniasta sekä työskentelyhygieniasta,
- HACCP-järjestelmä ja siihen perustuvien menettelyjen tarkastaminen,
- eläinten hyvinvointi eläimiä purettaessa kuljetuksen jälkeen ja teurastamossa,
- perustiedot teurastettavien eläinten anatomiasta ja fysiologiasta,
- perustiedot teurastettavien eläinten patologiasta,
- perustiedot teurastettavien eläinten patologisesta anatomiasta,
- TSE-tauteja sekä muita merkittäviä zoonooseja ja zoonoosin aiheuttajia koskeva asiaankuuluva tietämys,
- tiedot tuoretta lihaa koskevista teurastus-, tarkastus-, valmistus-, käärimis-, pakkaus- ja kuljetusmenetelmistä ja -menettelyistä,
- mikrobiologian perustiedot,
- *ante mortem* -tarkastus,
- trikiinitutkimus,
- *post mortem* -tarkastus,
- hallinnolliset tehtävät,
- tiedot asiaankuuluvasta lainsäädännöstä ja hallinnollisista määräyksistä,
- näytteenottomenettely,
- petoksiin liittyvät näkökohdat;

ii) käytännön osa:

- eläimen tunnistaminen,
- iän tarkistaminen,
- teurastettujen eläinten tarkastus ja arviointi,
- *post mortem* -tarkastus teurastamossa,
- trikiinitutkimus,
- eläinlajien tunnistus eläimen lajille tyypillisten osien tarkastelun avulla,
- teurastettujen eläinten muuttuneiden osien tunnistus ja niiden arviointi,
- hygienian valvonta, myös hyvien hygieniakäytäntöjen ja HACCP-järjestelmään perustuvien menetelmien tarkastaminen,
- *ante mortem* -tarkastuksen tulosten kirjaaminen,
- näytteenotto,
- lihan jäljitettävyyden,
- dokumentaatio.

6. Virallisten avustajien on pidettävä tietonsa ajan tasalla ja seurattava alan kehitystä säännöllisen täydennyskoulutuksen ja ammattikirjallisuuden avulla. Virallisen avustajan on mahdollisuuksien mukaan osallistuttava vuosittain täydennyskoulutukseen.

7. Henkilöillä, jotka on jo nimitetty virallisiksi avustajiksi, on oltava riittävät tiedot 5 kohdassa mainituista aiheista. Tarvittaessa heidän on hankittava nämä tiedot täydennyskoulutuksen avulla. Toimivaltaisen viranomaisen on annettava tältä osin riittävät määräykset.

8. Mikäli viralliset avustajat suorittavat näytteenottoja ja analyysejä trikiinitutkimusten yhteydessä, toimivaltaisen viranomaisen on ainoastaan varmistettava, että viralliset avustajat saavat asianmukaisen koulutuksen näihin tehtäviin.

Komission asetus (EY) N:o 1244/2007

2. *Post mortem* -tarkastukset laitoksissa, joissa toteutetaan teurastus- tai riistankäsittelytoimia ajoittain

a) Toimivaltainen viranomainen voi päättää asetuksen (EY) N:o 854/2004 liitteessä I olevan III jakson II luvun 2 kohdan b alakohdan mukaisesti, että virkaeläinlääkärin ei tarvitse olla koko ajan läsnä *post mortem* -tarkastuksen aikana, mikäli seuraavat edellytykset täyttyvät:

i) kyseessä on laitos, jossa toteutetaan teurastus- ja riistankäsittelytoimia ajoittain ja jossa on riittävät tilat sellaisen lihan varastointiin, jossa on poikkeavuuksia, kunnes virkaeläinlääkäri tekee lopullisen *post mortem* -tarkastuksen;

ii) virallinen avustaja tekee *post mortem* -tarkastukset;

iii) virkaeläinlääkäri on laitoksessa läsnä vähintään kerran päivässä, kun teurastustoimia toteutetaan tai on toteutettu;

iv) toimivaltainen viranomainen on ottanut käyttöön menettelyn arvioidakseen säännöllisesti virallisten avustajien suoritusta kyseisissä laitoksissa, myös seuraavin toimin:

— yksilöllisen suorituksen seuranta,

— tarkastustuloksia koskevan asiakirja-aineiston todentaminen ja vertailu vastaaviin ruhoihin,

— varastossa olevien ruhojen tarkastukset.

b) Riskianalyyseissa, jonka toimivaltainen viranomainen suorittaa 1 kohdan g alakohdan* mukaisesti tarkoituksenaan nimetä teurastamot ja riistankäsittelylaitokset, joille voidaan myöntää 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu poikkeuslupa, on otettava vähintään huomioon seuraavat tekijät:

i) teurastettujen tai käsiteltyjen eläinten lukumäärä tunnissa tai päivässä;

ii) teurastettujen tai käsiteltyjen eläinten laji ja luokka;

iii) laitoksen tuotantomäärä;

iv) teurastus- tai käsittelytoimien aiemmat tulokset;

v) niiden mahdollisten lisätoimenpiteiden tehokkuus, joita on toteutettu elintarvikeketjussa teuraseläinten hankinnan yhteydessä ja joiden tavoitteena on taata elintarvikkeiden turvallisuus;

vi) käytetyn HACCP-järjestelmän tehokkuus;

vii) toiminnantarkastusasiakirjat;

viii) toimivaltaisen viranomaisen aiemmat merkinnät *ante mortem*- ja *post mortem* -tarkastuksista.

* = riskianalyysi voidaan tehdä, jos teurastamo tai riistankäsittelylaitos toimii ajoittain eli se ei toimi kokopäiväisenä tai kaikkina viikonpäivinä.

LIITE 3 EU:n lihantarkastusmaksut

LIITE IV

YHTEISÖN LAITOKSIIN LIITTYVÄÄN VIRALLISEEN VALVONTAAN LIITTYVÄT TOIMET SEKÄ VÄHIMMÄISMAKSUT

B JAKSO: VÄHIMMÄISMAKSUT

Jäsenvaltioiden on perittävä seuraavassa lueteltujen tuotteiden valvonnasta ainakin seuraavat vähimmäismaksut.

I LUKU

Teurastuksen yhteydessä tehtävään valvontaan sovellettavat vähimmäismaksut

- a) naudanliha
— täysikasvuinen nauta 5 euroa eläimeltä
— nuori nauta 2 euroa eläimeltä
- b) karioeläimet/hevoseläimet 3 euroa eläimeltä
- c) sianliha: eläimet, joiden teuraspaino on
— alle 25 kilogrammaa 0,5 euroa eläimeltä
— vähintään 25 kilogrammaa 1 euro eläimeltä
- d) lampaan- ja vuohenliha: eläimet, joiden teuraspaino on
— alle 12 kilogrammaa 0,15 euroa eläimeltä
— vähintään 12 kilogrammaa 0,25 euroa eläimeltä
- e) siipikarjan liha
— *Gallus*-lajit ja helmikana 0,005 euroa eläimeltä
— ankka ja hanhi 0,01 euroa eläimeltä
— kalkkuna 0,025 euroa eläimeltä
— tarhatun kanin liha 0,005 euroa eläimeltä.

III LUKU

Riistan käsittelylaitoksiin sovellettavat vähimmäismaksut

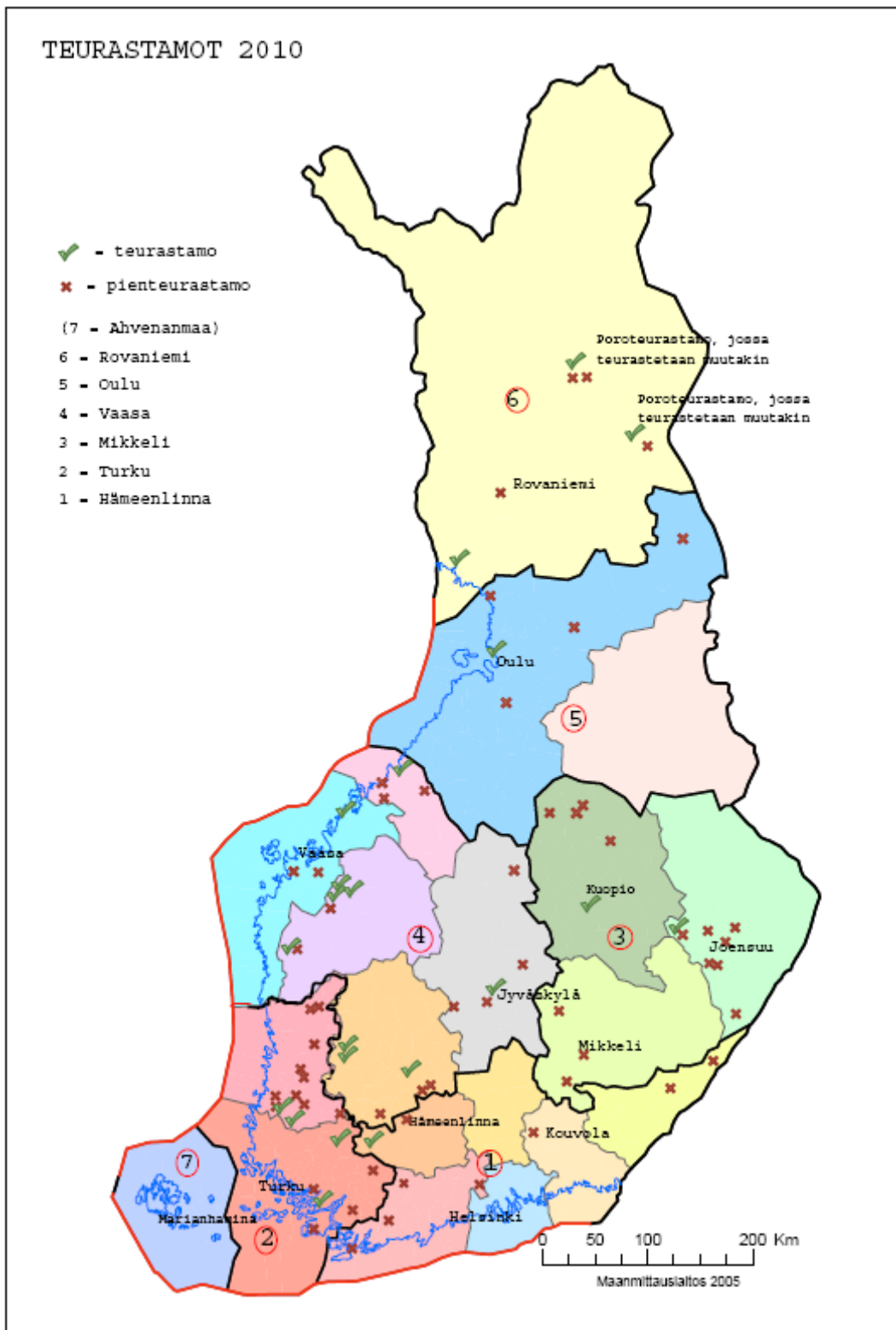
- a) pienet riistalinnut 0,005 euroa eläimeltä
- b) karvapeitteinen pienriista 0,01 euroa eläimeltä
- c) sileälataiset linnut 0,5 euroa eläimeltä
- d) maanisäkkäät
— villisiat 1,5 euroa eläimeltä
— märehitjät 0,5 euroa eläimeltä.

EU-vähimmäismaksut teurastamoissa asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaan muutettuina maksuksi kg kohden (Taulukko 5 Marjatta Rahkion raportista)

Eläinryhmä	Maksu ruhoa kohden (€)	Maksu kg kohden (€)*
Täysikasvuinen nauta	5	0,02
Nuori nauta	2	0,02
Hevonen	3	0,01
Sika, alle 25 kg	0,5	0,02
Sika, yli 25 kg	1	0,0125
Lammas ja vuohi, alle 12 kg	0,15	0,0125
Lammas ja vuohi, yli 12 kg	0,25	0,0125
Kanat	0,005	0,003
Ankka ja hanhi	0,01	0,003
Kalkkuna	0,025	0,003
Tarhattu kani	0,005	0,003

* ruhopainoina käytetty nauta 250 kg, nuori nauta 100 kg, hevonen 280, sika 80, lammas 20 kg, kana 1,5 kg, ankka ja hanhi 3 kg, kalkkuna 7 kg ja kani 2 kg

LIITE 4 Teurastamo- ja pienteurastamokartta

MMM:n vuonna 2010 julkaisemat työryhmämuistiot

- 2010:1 Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän välimietintö
ISBN 978-952-453-532-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-533-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:1a Totalreform av lagen om fiske –arbetsgruppens delbetänkande
ISBN 978-952-453-568-7 (Tryckt)
ISBN 978-952-453-569-4 (Nätutgåva)
- 2010:2 Saimaannorppa ja kalastus - seurantaryhmä II
ISBN 978-952-453-542-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-543-4 (Verkkojulkaisu)
- 2010:3 Metsätalouden edistämisen organisaatioiden kehittämishanke 2009
ISBN 978-952-453-558-8 (Painettu)
ISBN 978-952-453-559-5 (Verkkojulkaisu)
- 2010:4 Harvaan asutun maaseudun erityiskysymyksiä selvittävän työryhmän muistio
ISBN 978-952-453-564-9 (Painettu)
ISBN 978-952-453-565-6 (Verkkojulkaisu)
- 2010:5 Lakisääteisen metsästäjäorganisaation muutosprosessi
Loppuraportti
ISBN 978-952-453-572-4 (Painettu)
ISBN 978-952-453-573-1 (Verkkojulkaisu)
- 2010:6 Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti
ISBN 978-952-453-583-0 (Painettu)
ISBN 978-952-453-584-7 (Verkkojulkaisu)
- 2010:7 Tulva-asetustyöryhmän raportti
ISBN 978-952-453-585-4 (Verkkojulkaisu)

